

ข้อเสนอ
ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา

โดย
คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

379.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ข ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา / คณะกรรมการอำนวยการ
ปฏิรูปการศึกษา กรุงเทพฯ : 2547
110 หน้า
ISBN 974 - 650 - 473 - 8
1. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาไทย 2. ชื่อเรื่อง

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ.	อันดับที่ 22/2547
พิมพ์ครั้งที่ 1	มกราคม 2547
จำนวน	1,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2668-7123 โทรสาร 0-2243-7914 Web Site : http://www.once.go.th
พิมพ์ที่	บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด 1, 3 ซอย 48 ถ.จรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร. 0-2883-0417-8 โทรสาร 0-2883-0419

คำนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาและได้ติดตามผลการดำเนินการอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอดซึ่งพบว่าในบางเรื่องมีความก้าวหน้าไปมาก แต่ยังมีบางเรื่องที่ไม่ชัดเจนในแนวทางดำเนินงานและในบางประเด็นยังไม่ได้มีการมองภาพรวมในเชิงยุทธศาสตร์ทั้งระบบ ฯพณฯนายกรัฐมนตรี ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อประสานและผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ประชุมปฏิบัติการณ์ระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยปฏิบัติ ผู้แทนจากชุมชน และประชาชน เพื่อหาข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานตามประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน โดยในระหว่างการดำเนินงานได้รายงานผลและเรียนหารือ ฯพณฯนายกรัฐมนตรี เป็นระยะๆ เมื่อจัดทำร่างรายงานเสร็จได้นำเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาให้ข้อเสนอแนะก่อนนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

บัดนี้รายงานข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วและคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอ พร้อมให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดงานตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาและมาตรการเร่งด่วน ผมจึงเห็นควรให้จัดพิมพ์รายงานฉบับนี้เพื่อเผยแพร่แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ศึกษา เรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของประกาศ ตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้บังเกิดผลโดยเร็วและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบต่อไป

ผมขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหาร คณาจารย์ทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันกลั่นกรองตรวจสอบ เพื่อให้ได้

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ ขอขอบคุณ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หรือสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาใน
ปัจจุบันที่รับเป็นเจ้าภาพ และฝ่ายเลขานุการหลักให้กับคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูป
การศึกษา ท้ายที่สุดนี้ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ในทุกระดับ ตลอดจนผู้สนใจทุกท่านจะได้นำข้อเสนอยุทธศาสตร์ทั้งหมดนี้ไปสู่การปฏิบัติ
ให้บังเกิดผลโดยเร็ว

(นายจตุรนต์ ฉายแสง)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา

สารบัญ

	หน้า	
คำนำ	(3)	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ก)	
ตอนที่ 1 ความนำ		
บทที่ 1 ความเป็นมา	1	
บทที่ 2 สรุปปัญหาการศึกษาแต่ละด้าน	4	
บทที่ 3 ผลกระทบและเงื่อนไขความสำเร็จ	8	
ตอนที่ 2 สารของข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาแต่ละด้าน	11	
บทที่ 4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอน ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน	13	
บทที่ 5 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการผลิตและ การพัฒนาครู	19	
บทที่ 6 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการอาชีวศึกษาและ ฝึกอบรม	27	
บทที่ 7 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษา	37	
บทที่ 8 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการศึกษาจากระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	51	
บทที่ 9 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชนในการจัดการศึกษา	61	
บทที่ 10 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านทรัพยากรและ การลงทุนเพื่อการศึกษา : การบริหารจัดการกองทุนเงินให้ กู้ยืมเพื่อการศึกษา	71	
ภาคผนวก ก	รายนามคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา	81
ภาคผนวก ข	รายนามคณะทำงาน ฯ	85
ภาคผนวก ค	รายนามผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ฯ	93
ภาคผนวก ง	รายนามคณะผู้จัดทำรายงาน	109

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ความเป็นมา

ในการดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีความพยายามดำเนินการอยู่หลายประการ บางเรื่องมีความก้าวหน้าไปมาก เช่น การปรับโครงสร้างการบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ การเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่ และเริ่มทดลองปฏิบัติในหลายโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ยังมีหลายประเด็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีความเห็นที่แตกต่าง ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจน บางประเด็นยังไม่มี ความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้บังเกิดผล ด้วยเหตุนี้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา มีรองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นประธานกรรมการ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 396/2545 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2545 ให้ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง แผนการดำเนินงาน อำนวยการและกำกับดูแลการปฏิรูปการศึกษา กำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ประสานและผลักดันการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านการปฏิบัติและกฎหมาย ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานให้นายกรัฐมนตรีทราบเป็นระยะ

เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวม ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมสอดคล้อง และได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและจัดทำข้อเสนอ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ตามคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2546 เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ รวม 9 คณะทำงานได้ดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และได้นำผลการศึกษาและร่างข้อเสนอยุทธศาสตร์เสนอคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพิจารณา ในกระบวนการดำเนินงานได้เน้นการมีส่วนร่วมจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในหน่วยงานที่รับผิดชอบและผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากการจัดการศึกษา รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ทั้งจาก

ภาครัฐและเอกชน คณะกรรมการอำนวยการฯ จึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อรับฟังข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อีกทั้งได้มีการหารือกันในกลุ่มต่างๆ

จากนั้น คณะทำงานร่วมกับฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการฯ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำเสนอคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ และได้นำเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเพื่อพิจารณาแล้ว ในคราวประชุมเมื่อวันจันทร์ที่ 30 มิถุนายน 2546 ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอ และได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2546 และวันที่ 2 ธันวาคม 2546

2. สภาพปัจจุบันและปัญหา

การจัดการศึกษาที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ยังคงมีปัญหาคงที่สะสมและเชื่อมโยงกันทั้งระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาให้บังเกิดผล ปัญหาหลักในด้านต่างๆ สรุปได้ ดังนี้

2.1 หลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร อาจเนื่องมาจากเงื่อนไขของกรอบเวลาของการใช้หลักสูตรใหม่ ทำให้ความเข้าใจหลายเรื่องในระหว่างผู้ปฏิบัติยังไม่ตรงกัน ประกอบกับโครงสร้างของหลักสูตรใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีมาตรฐานกำกับถึง 76 มาตรฐาน ทำให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกิจกรรมต่างๆ ได้ ไม่มีโอกาสได้พัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน อีกทั้งระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษายังคงเน้นการสอบเนื้อหาเป็นหลัก จึงส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้านไม่บังเกิดผล

2.2 การผลิตและพัฒนาครู ปัญหาสำคัญที่พบ คือ เรื่องวิกฤตวิชาชีพครู ครูยังอยู่ในฐานะที่ด้อยในสังคม ครูประจำการยังไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ ไม่มีทิศทางที่ชัดเจนด้านนโยบาย แผน และมาตรฐาน การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ตรงกับความต้องการ ในขณะเดียวกัน สถาบันผลิตครูยังไม่ปฏิรูปและขาดเอกภาพในการเดินหน้าปฏิรูปพร้อมกัน การผลิตครูจึงไม่ตอบสนองความต้องการเท่าที่ควร

2.3 การอาชีวศึกษาและฝึกอบรม การขาดความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน อีกทั้งสถาบันการศึกษารับนักศึกษาตามศักยภาพของสถาบันเอง ทำให้การผลิตกำลังคนในช่วงที่ผ่านมาค่อนข้างไร้ทิศทาง ความนิยมเลือกเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ โดยมีได้กำหนดสัดส่วน จะทำให้เกิดช่องว่างมากขึ้นทุกปี หากปล่อยแนวโน้มดังกล่าวไปเรื่อย ๆ จะเกิดภาวะสูญญากาศด้านแรงงาน คือขาดกำลังแรงงานระดับกลางอย่างรุนแรง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่จะเสริมศักยภาพใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (niche market)

2.4 การอุดมศึกษาไทย ปัญหาสำคัญคือ การขาดเอกภาพเชิงนโยบาย ขาดเป้าหมายและทิศทางในภาพรวมที่ชัดเจน ขาดระบบ/กลไกที่เข้มแข็งในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา การบริหารจัดการขาดความคล่องตัวและขาดประสิทธิภาพ ระบบอุดมศึกษาไม่สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกาภิวัตน์ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างทันการณ์ ขาดกลไกในการสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเอง การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ

2.5 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยที่วิธีการเรียนรู้ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากและอย่างรวดเร็ว เป็นผลจากความก้าวหน้าขององค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้คนในสังคมมีความต้องการการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไป และช่วงอายุที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ความต้องการต่างๆ ดังกล่าวผลักดันให้เกิดกิจกรรมการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้จำนวนมากและหลากหลายขึ้นในสังคม แต่พบว่า ยังมีประชากรจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาและแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ เพราะยังขาดการจัดการความรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบ และขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังให้ทั่วถึง นอกจากนี้การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนและสังคมตระหนักและมีเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้

2.6 การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ พบว่ายังไม่เกิดผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ด้วยเหตุผลดังนี้

(1) เอกชนจัดการศึกษาในระดับการศึกษาพื้นฐานและการอาชีวศึกษาในสัดส่วนที่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากขาดการส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

(2) ในการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแผนกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมยังไม่แล้วเสร็จ ในเบื้องต้นพบว่า ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ยังมีลักษณะที่ไม่เอื้อให้เกิดการถ่ายโอนได้ ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ระหว่างการปรับปรุง

(3) การจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่นๆ ที่ดำเนินการได้ดีและมีคุณภาพโดยเฉพาะภาคประชาชนและชุมชน ขณะนี้มีอยู่บ้างแล้ว แต่ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้ขยายตัวได้อย่างกว้างขวาง

(4) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชนในมิติต่าง ๆ ยังไม่เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อการมีส่วนร่วม และยังไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว

2.7 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การจัดสรรและการใช้จ่ายประมาณ ยังไม่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รัฐยังมีได้ใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้การศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ ส่วนการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา นั้น แม้ว่าจะให้ผู้เรียนจำนวนมากได้กู้ยืม แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่ด้อยโอกาสและยากจนอย่างแท้จริง และยังไม่มีความเสมอภาคในการได้รับเงินกู้ยืม ระบบการติดตามผู้กู้ให้ชำระคืนยังไม่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นพิจารณาการบริหารและการจัดการแต่คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาได้พิจารณาเห็นว่า ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นและยังไม่ได้รับการพิจารณาแก้ไขโดยเร็ว นั้น เป็นเพราะว่า ได้เน้นการปรับโครงสร้างการบริหารราชการ ทั้งส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา หากแต่วัฒนธรรมในการทำงานขององค์กรยังมีได้ปรับเปลี่ยน ตามบทบาทและภารกิจของโครงสร้างใหม่

3. ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา

ข้อเสนอยุทธศาสตร์ที่นำเสนอ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ 7 ด้าน คือ

3.1 ยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครู

3.3 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอาชีวศึกษาและฝึกอบรม

3.4 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษา

3.5 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.6 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชนในการจัดการศึกษา

3.7 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

(รายละเอียดข้อเท็จจริงของสภาพปัจจุบันและปัญหา และข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา อยู่ในสาระสำคัญของแต่ละด้าน)

4. ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายรัฐบาล

4.1 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่เสนอ เป็นเรื่องสำคัญและสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินไปอย่างมีทิศทางและแก้ปัญหาอย่างทันที่

4.2 การพัฒนาอุดมศึกษาให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ มีเสรีภาพทางวิชาการ จะช่วยให้อุดมศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาประเทศ สามารถพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ สามารถตอบสนองและชี้นำการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

4.3 การทบทวนเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วยทำให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างทั่วถึง มีคุณภาพสนองความต้องการของบุคคล สังคม และมีศักยภาพแข่งขันได้ในสังคมโลก การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีการผสมผสานและเกื้อกูลกันเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต สังคม และชุมชน ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพและปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย และบูรณาการเข้าเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

4.4 ครูมีความพร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สังคมมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพครู และทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพและมีความมั่นคงในวิชาชีพ

4.5 ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษามากขึ้น ทำให้มีการระดมทรัพยากรและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ที่จะป็นพลังให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วถึงมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถสนองตอบต่อความแตกต่าง หลากหลายของผู้เรียน และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้

4.6 ทำให้การผลิตกำลังแรงงานระดับกลางเป็นไปในทิศทางที่จะเสริมศักยภาพใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรม (niche market) ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ตอนที่

1

ความน่า

บทที่ 1

ความเป็นมา

1.1 ความเป็นมา

ในการดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลายประเด็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีความเห็นที่แตกต่าง ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งบางประเด็นยังไม่มี ความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานฯ พณฯ นายกรัฐมนตรี จึงได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นประธานกำกับดูแลในเรื่องนี้ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 396/2545 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2545 ให้ทำหน้าที่กำหนด ทิศทาง แผนการดำเนินงาน อำนวยการและกำกับดูแลการปฏิรูปการศึกษา กำหนด ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ประสานและผลักดันการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านการ ปฏิบัติและกฎหมาย ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการปฏิรูป การศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานให้นายกรัฐมนตรีทราบเป็นระยะ โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นประธานกรรมการ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการเป็นรองประธานกรรมการ มีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ ฝ่ายเลขานุการประกอบด้วย 3 หน่วยงานคือ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย มีเลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการฯ ชุดนี้

คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ได้พิจารณาเห็นสมควรให้เร่งรัดการ ดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวม ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สอดคล้อง และได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและจัดทำ ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ตามคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูป การศึกษา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2546 เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ รวม 9 คณะ ได้แก่ (1) คณะทำงานด้านการเงินเพื่ออุดมศึกษา (2) คณะทำงานด้านการ

บริหารการจัดการอุดมศึกษา (3) คณะทำงานด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
อุดมศึกษา (4) คณะทำงานด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (5) คณะทำงาน
ด้านการผลิตและการพัฒนาครู (6) คณะทำงานด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน (7) คณะทำงานด้านอาชีวศึกษาและฝึกอบรม (8) คณะทำงานด้าน
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (9) คณะทำงานด้านการมีส่วนร่วมของ
พ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชนในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาได้พิจารณาเห็นว่าเมืองคักร คือ คณะ
กรรมการอำนวยการเตรียมจัดระบบบริหารของส่วนราชการตามโครงสร้างใหม่ของ
กระทรวงศึกษาธิการ ดูแลเรื่องการเตรียมการเข้าสู่โครงสร้าง การจัดทำกรอบอัตรากำลัง
และการฝึกอบรม จึงมีได้ตั้งคณะทำงานศึกษาด้านการบริหารและการจัดการ

คณะทำงาน 9 คณะ มีหน้าที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาที่เกิดขึ้นใน
ประเด็นที่รับผิดชอบ พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมของนโยบายและทิศทาง
การดำเนินงาน ประเด็นที่ยังเห็นแตกต่าง และเสนอแนะงานที่จะต้องวิจัยเชิงลึก รวมทั้งให้
เสนอแนะยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา

1.2 การดำเนินงาน

คณะทำงานทั้ง 9 คณะ ได้ดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คณะทำงาน
แต่ละคณะมีวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน การประชุมของคณะทำงานจึงมีทั้งที่เป็นทางการ
และไม่เป็นทางการ คณะทำงานบางชุดได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ขอความเห็นและขอทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาในการ
ดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์ เมื่อคณะทำงานได้ศึกษา
ปัญหาและยกร่างข้อเสนอเบื้องต้นแล้ว ได้นำผลการศึกษาและข้อเสนอยุทธศาสตร์เสนอ
คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพิจารณา

เพื่อให้การพิจารณาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นไปอย่างกว้างขวาง คณะ
กรรมการอำนวยการฯ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง
จำนวนมากเข้าร่วมพิจารณา จากนั้นคณะทำงานได้ดำเนินการปรับแก้ตามข้อคิดเห็นของ

ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการและนำเสนอคณะกรรมการอำนวยการฯ เพื่อให้ข้อคิดเห็นอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นคณะทำงานและฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาได้ดำเนินการปรับปรุงเอกสารร่วมกัน

คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาได้นำข้อเสนอทั้งหมดดังกล่าวเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเพื่อพิจารณา จำนวน 2 ครั้ง โดยในการประชุมเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2546 พิจารณาข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา และวันจันทร์ที่ 30 มิถุนายน 2546 พิจารณาข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการผลิตและพัฒนาครู ด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ ในการจัดการศึกษา และด้านอาชีวศึกษาและฝึกอบรม และได้ปรับแก้ไขตามข้อคิดเห็นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จากนั้นได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ประธานกรรมการอำนวยการฯ ได้นำคณะทำงานที่เกี่ยวข้องเข้าหารือ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี 2 ครั้ง เพื่อขอความเห็นในเรื่อง การอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี การปฏิรูปการเงินและการบริหารจัดการอุดมศึกษา และกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาดังกล่าว ได้นำเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเพื่อพิจารณาแล้ว ในการประชุมครั้งที่ 5/2546 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2546

วันที่ 17 เมษายน 2546 รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ได้นำคณะผู้บริหารระดับสูง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนคณะทำงาน เข้าพบเพื่อปรึกษาหารือกับ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับร่างข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษา ทำเนียบรัฐบาล ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้ให้ความเห็นชอบหลักการในเบื้องต้นตามข้อเสนอ และในวันที่ 16 กันยายน 2546 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วเห็นชอบตามข้อเสนอ

บทที่ 2

สรุปปัญหาการศึกษาแต่ละด้าน

การจัดการศึกษาที่ผ่านมา แม้ว่าจะประสบความสำเร็จและมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ยังมีปัญหาที่สะสมและเชื่อมโยงกันทั้งระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาให้บังเกิดผล ปัญหาหลักในด้านต่างๆ สรุปได้ ดังนี้

2.1 หลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เกิดผล เท่าที่ควร อันเนื่องมาจากเงื่อนไขของกรอบเวลาของการใช้หลักสูตรใหม่ ทำให้ความเข้าใจหลายเรื่องในระหว่างผู้ปฏิบัติยังไม่ตรงกัน ประกอบกับโครงสร้างของหลักสูตรใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีมาตรฐานกำกับถึง 76 มาตรฐาน ทำให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ไม่มีโอกาสได้พัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน อีกทั้งระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษายังคงเน้นการสอบเนื้อหาเป็นหลัก จึงส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้านไม่บังเกิดผล

2.2 การผลิตและพัฒนาครู มีปัญหาสำคัญ คือ เรื่องวิกฤตวิชาชีพครู ครูยังอยู่ในฐานะที่ด้อยในสังคม ครูประจำการยังไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ ไม่มีทิศทางที่ชัดเจนด้านนโยบาย แผน และมาตรฐาน การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ตรง กับความต้องการ ในขณะเดียวกัน สถาบันผลิตครูยังไม่ปฏิรูปและขาดเอกภาพในการเดินทางปฏิรูปพร้อมกัน การผลิตครูจึงไม่ตอบสนองความต้องการตามแนวปฏิรูปการศึกษา

2.3 การอาชีวศึกษาและฝึกอบรม การขาดความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน ทำให้การผลิตกำลังคนในช่วงที่ผ่านมาค่อนข้างไร้ทิศทาง การเลือกเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นรอยต่อที่สำคัญและมีผลต่อกำลังคนของประเทศในอนาคต แต่ก็มีได้มีการกำหนดสัดส่วน

ผู้เรียนสายสามัญและสายอาชีพไว้แต่อย่างใด การเลือกเรียนจึงเป็นไปตามกระแสปริญญา นิยม ทำให้สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญเพิ่มสูงกว่าสายอาชีพ และเกิดช่องว่างมากขึ้นทุกปี หากปล่อยแนวโน้มดังกล่าวไปเรื่อย ๆ จะเกิดภาวะสูญญากาศด้านแรงงาน คือมีแต่คน เรียนปริญญาแต่ทำงานไม่ได้ และเกิดปัญหาขาดกำลังแรงงานระดับกลางอย่างรุนแรง ซึ่ง จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่จะเสริม ศักยภาพใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (niche market)

2.4 การอุดมศึกษาไทย ปัญหาสำคัญคือ การขาดเอกภาพเชิงนโยบาย ขาด เป้าหมายและทิศทางในภาพรวมที่ชัดเจน ขาดระบบและกลไกที่เข้มแข็งในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา การบริหาร จัดการขาดความคล่องตัวและขาดประสิทธิภาพ ระบบอุดมศึกษาไม่สามารถปรับตัวเพื่อ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกาภิวัตน์ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี โดยเฉพาะ เทคโนโลยีสารสนเทศและสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างทันการณ์ ขาดกลไกในการ สร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเอง การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ

2.5 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต วิธีการเรียนรู้ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากและอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความ ก้าวหน้าขององค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้คนในสังคมมีความต้องการการ เรียนรู้ที่หลากหลายตามความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไป ความต้องการต่างๆ ดังกล่าว ผลักดันให้เกิดกิจกรรมการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้จำนวนมากและหลากหลายขึ้นใน สังคม แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษา และแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ เพราะยังขาดการจัดการความรู้และแหล่ง เรียนรู้อย่างเป็นระบบ และขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังให้ทั่วถึง นอกจากนี้ การศึกษา ใน ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนและสังคมตระหนักและมีเจตคติที่

ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ นอกจากนี้ ค่านิยมด้านการศึกษาของคนในสังคม ยังเน้นการเรียนเพียงเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรและปริญญาบัตรมากกว่าจะเป็นการเรียน เพื่อให้อ่านและนำไปปฏิบัติได้จริง

2.6 การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรต่าง ๆ พบว่ายังไม่เกิดผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ด้วยเหตุผลดังนี้

1. เอกชนจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษาในสัดส่วนที่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากขาดการส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

2. ในการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแผนกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมยังไม่แล้วเสร็จ เบื้องต้นพบว่า ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ยังมีลักษณะที่ไม่เอื้อให้เกิดการถ่ายโอนได้ ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ระหว่างการปรับปรุง

3. การจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่นๆ ที่ดำเนินการได้ดีและมีคุณภาพ โดยเฉพาะภาคประชาชนและชุมชน ขณะนี้มีอยู่บ้างแล้ว แต่ยังขาดการส่งเสริม สนับสนุนให้ขยายตัวได้อย่างกว้างขวาง

4. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชนในมิติต่าง ๆ ยังไม่เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อการมีส่วนร่วม และยังไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว

2.7 ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

การจัดสรรและการใช้งบประมาณยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นธรรม อีกทั้งรัฐยังมีได้ใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตามการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับต่างๆ ให้สนองกับเป้าหมายและความต้องการในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ อย่างเพียงพอ

การจัดสรรงบประมาณจึงเน้นไปตามความพร้อมและศักยภาพของหน่วยงาน และสถาบันการศึกษา

นอกจากนี้ ในการลงทุนเพื่อการศึกษา ยังขาดการระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมมาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการร่วมรับภาระของผู้เรียนในระดับสูงกว่าการศึกษาระดับพื้นฐาน

สำหรับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า มีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2539 แม้จะให้ผู้เรียนจำนวนมากได้กู้ยืม แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้ที่ด้อยโอกาสและยากจนอย่างแท้จริง ทำให้ไม่เกิดความเสมอภาคในการได้รับเงินกู้ยืม นอกจากนี้ระบบการผ่อนปรนการชำระหนี้ ทำให้โอกาสที่กองทุนฯ จะดำรงอยู่และเป็นกองทุนหมุนเวียนเป็นไปได้ยาก

แม้คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาจะมีได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นพิจารณาการบริหารและการจัดการ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นดังกล่าวและยังไม่ได้รับการพิจารณาแก้ไขโดยเร็ว นั้น เป็นเพราะว่า การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาได้เน้นการปรับโครงสร้างการบริหารราชการ ทั้งส่วนกลาง เขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษา หากแต่วัฒนธรรมในการทำงานขององค์กรยังมีได้ปรับเปลี่ยนตามบทบาทและภารกิจของโครงสร้างใหม่

บทที่ 3

ผลกระทบและเงื่อนไขความสำเร็จ

3.1 ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายรัฐบาล

1. ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่เสนอ เป็นเรื่องสำคัญและสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินไปอย่างมีทิศทางและแก้ปัญหาอย่างทันที่

2. การพัฒนาอุดมศึกษาให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ มีเสรีภาพทางวิชาการ การปฏิรูปหลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย จะเป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้อุดมศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาชาติ ประเทศ สามารถพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ สามารถตอบสนองและชี้้นำการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

3. รัฐสามารถใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือกำกับ ติดตามการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับต่างๆ ได้ตามทิศทางการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้จ่ายเงินในการจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มากขึ้น

4. ครูมีความพร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ สังคมมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพครู และทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพและมีความมั่นคงในวิชาชีพ

5. การทบทวนเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วยทำให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างทั่วถึง มีคุณภาพสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย และมีศักยภาพแข่งขันได้ในสังคมโลก

6. ทำให้การผลิตกำลังแรงงานระดับกลางเป็นไปในทิศทางที่จะเสริมศักยภาพใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรม (niche market) ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มขีด

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

7. การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีการผสมผสานและเกื้อกูลกันเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต สังคม และชุมชน ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพและปัญหาของกลุ่มเป้าหมายและบูรณาการเข้าเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

8. ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษามากขึ้น ทำให้มีการระดมทรัพยากรและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ที่จะพลังให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วถึง มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถสนองต่อความแตกต่าง หลากหลายของผู้เรียน และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้

3.2 เงื่อนไขความสำเร็จ

1. มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ด้วยการวางกลไกการบริหารงาน ให้มีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และมาตรการ ให้มีองค์คณะบุคคลกำกับดูแลและติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องสรรหาบุคคลที่เหมาะสมเข้ามาดำเนินงาน

2. รัฐต้องให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากรอย่างเป็นธรรม พอเพียง และทันเวลา

3. รัฐต้องปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานและการบริหารจัดการเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

4. มีระบบสนับสนุน ส่งเสริม กำกับ ดูแล และติดตามการบริหารจัดการทุกระดับที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ตอนที่

2

**สาระของ
ข้อเสนอยุทธศาสตร์
การปฏิรูปการศึกษา
แต่ละด้าน**

บทที่ 4

ข้อเสนอยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาระดับพื้นฐาน

สาระสำคัญของข้อเสนอ

4.1 เหตุผลและความจำเป็น

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะส่งผลต่อเด็กและเยาวชนโดยตรง ประมาณกว่า 10 ล้านคน การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีความมุ่งหวังที่จะสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สนองความต้องการของบุคคล และสังคมไทย และมีศักยภาพแข่งขันได้ในสังคมโลก ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่นี้ หากครูและผู้บริหารยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องความหมายของหลักสูตร สัดส่วนของเนื้อหาหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งยังไม่พร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาไม่บังเกิดผล

2. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นที่การบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร เพื่อให้เด็กฝึกทักษะชีวิต ทักษะการคิด การทำกิจกรรมสร้างลักษณะนิสัย และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จะไม่มีผลในทางปฏิบัติหากระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษายังไม่เปลี่ยนแปลง

4.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ให้โรงเรียนทั่วประเทศใช้จริงในปีการศึกษา

2546 โดยเริ่มในชั้น ป.1, ป.4, ม.1 และ ม.4 และจะใช้ครบทุกชั้นในปีการศึกษา 2548

หลังจากประกาศใช้หลักสูตรแล้ว ได้มีการนำร่องการใช้หลักสูตรในโรงเรียน นำร่องและโรงเรียนเครือข่าย จำนวน 2,182 โรงเรียน ที่กระจายอยู่ทุกอำเภอทั่วประเทศ ทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2545 เริ่มในชั้น ป.1, ป.4, ม.1 และ ม.4 โดยมีกรมวิชาการ กรมต้นสังกัด ศึกษาพิเศษ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ให้ความช่วยเหลือดูแล ทั้งในด้านวิชาการและงบประมาณ เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียน นำร่องและโรงเรียนเครือข่ายมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร และมุ่งหวังให้โรงเรียนดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นต้นแบบและแหล่งความรู้แก่โรงเรียนทั่วประเทศที่จะใช้หลักสูตรในปีการศึกษา 2546

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติโดยมีเสียงสะท้อนจากนักเรียน ครู และผู้บริหาร ว่าเนื้อหาที่ต้องเรียนตามหลักสูตรใหม่นั้นมีมากเกินไป สภาพดังกล่าวทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสฝึกทักษะชีวิต ฝึกทักษะกระบวนการคิดไม่ได้ทำกิจกรรมฝึกลักษณะนิสัย การทำงานกลุ่ม การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียด กอดตัน เนื่องจากไร้ทางเลือกที่เหมาะสม

ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสรุปดังนี้

1. ความเข้าใจที่แตกต่างกัน และขาดความพร้อมในการนำหลักสูตรไปใช้

ภายใต้เงื่อนไข กรอบเวลาของการนำหลักสูตรไปใช้ ยังไม่สามารถสื่อสารให้ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจได้ตรงกัน ในเรื่องหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งศักยภาพของโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน จึงเกิดการลอกเลียนแบบและซื้อจากสำนักพิมพ์เอกชนโดยไม่ได้นำมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชน ทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

นอกจากนี้ยังมีความไม่เข้าใจในวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

และการบูรณาการเนื้อหา 8 กลุ่มสาระเพื่อให้ได้ผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ 76 มาตรฐาน

2. การพัฒนาครูประจำการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การประเมินผล ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน แยกกันให้การอบรมที่ละส่วน ไม่เป็น องค์กรรวม โดยวิทยากรต่างหน่วยงาน อีกทั้งรูปแบบการอบรมเน้นการบรรยายทางทฤษฎี มากกว่าการฝึกปฏิบัติ วิทยากรขาดประสบการณ์ตรงในการนำหลักสูตรไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้การฝึกอบรมครูไม่ได้ผลเท่าที่ควร

นอกจากนี้ หลังจากที่ได้มีการอบรมไปแล้วไม่มีการติดตามผล และการนิเทศ เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำเมื่อครูมีปัญหา

อีกทั้งภาระงานของครูที่นอกเหนือจากงานสอนมีมาก ทำให้ครูไม่มีเวลาที่จะ พัฒนาตนเอง และไม่มีเวลาศึกษาผังมโนทัศน์ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดส่งไปให้เพื่อแปลง สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การปฏิรูปในโรงเรียน นอกจากครูและนักเรียนจะเกิดความสับสนแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร จัดระบบการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน เพื่อการประเมินภายใน และพร้อมรับการประเมินภายนอก ซึ่งส่วนนี้ยังไม่เกิดขึ้นเนื่อง ด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างต้น คือ ผู้บริหารไม่มีเวลาศึกษางานให้กระจ่างชัดเพื่อวางแผน การดำเนินงานในภาพรวม การทำงานซ้ำซ้อน ทำให้งานมากขึ้นโดยใช่เหตุ ส่งผลให้ครู ต้องมีงานอื่นๆ นอกเหนือจากงานสอนเพิ่มขึ้น

4. โครงสร้างหลักสูตร จากหลักสูตรเดิมที่เรียนเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ กลุ่ม วิชาบังคับแกน บังคับเลือกและเลือกเสรี ซึ่งก็เรียนมากอยู่แล้ว เมื่อต้องมาเรียนถึง 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้ มีมาตรฐานกำกับอีก 76 มาตรฐาน ครูจำเป็นต้องยึดเยียดเนื้อหามากขึ้น ทำให้นักเรียนต้องเรียนหนัก เวลาที่จะทำกิจกรรมมีน้อยลง สภาพดังกล่าวทำให้ครูไม่ สามารถจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมฝึกลักษณะนิสัย การทำงานกลุ่ม และ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

5. ระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มีอิทธิพลต่อการจัดการ เรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนต้องเรียนกวดวิชา อย่างหามรุ่งหามค่ำเพื่อเตรียมตัวสอบเข้าศึกษาต่อในระดับดังกล่าว ทำให้การเรียนการ

สอนในระดับชั้นพื้นฐานไม่ได้ผล ขณะนี้ แม้จะมีแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา แต่ก็ยังไม่ชัดเจนทำให้นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสับสน

6. ระดับสถานศึกษา จะต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารเป็นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) และจัดระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก ในระหว่างช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ สถานศึกษาต้องเตรียมการหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน เนื่องจากไม่สามารถบูรณาการภาระงานดังกล่าวข้างต้นให้เป็นการบริหารจัดการแบบองค์รวมได้ ทำให้ครู ผู้บริหาร มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น

4.3 เป้าหมาย

เพื่อให้มีการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการเรียนการสอนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4.4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหาร
มีมาตรการดังนี้

1.1 เร่งสร้างความพร้อมและความเข้าใจให้แก่ครูและผู้บริหารในด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระ ให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ โดยให้เขตพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ

1.2 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและสถานศึกษาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้ครูต้นแบบครูแห่งชาติ ครูแกนนำ หรือสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และหรือร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ตาม

กลุ่มวิชา หรือตามกลุ่มสนใจ และรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เช่น ให้อุปกรณ์ อบรมแก่ครู เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ทบทวนโครงสร้าง สาระของหลักสูตร และมาตรฐาน การเรียนรู้

มีมาตรการดังนี้

2.1 ทบทวนเนื้อหา 8 กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ 76 มาตรฐาน เพื่อปรับให้สอดคล้องกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก ลดความซ้ำซ้อนในเนื้อหาระหว่างกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และปรับมาตรฐานการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติได้ เพื่อให้มีเวลาจัดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน

2.2 มีแนวทางการบูรณาการการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา อย่างเป็นรูปธรรมจนสามารถนำไปสู่กิจกรรมภาคปฏิบัติ ตลอดจนการศึกษาจากแหล่ง เรียนรู้ และโครงการต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ปรับระบบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้ เกื้อกูลกับการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีมาตรการดังนี้

3.1 ปรับระบบการคัดเลือกเข้าโดยลดวิธีการสอบให้น้อยลง หากจะมีการ สอบให้จัดสอบเฉพาะเพื่อวัดความถนัดเท่านั้น และผู้เรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษา แล้วสามารถเปลี่ยนคณะวิชาได้ง่ายหากพบว่าไม่ถนัด ไม่สามารถ หรือไม่เหมาะสมกับ ตนเองในภายหลัง

3.2 ให้มีวิธีการที่หลากหลายหลายในการรับเข้าและเปิดโอกาสในการคัดเลือก ให้มีมากกว่าปีละ 1 ครั้ง เพื่อสนองความต้องการของเด็กที่แตกต่างกัน และกระจาย โอกาสตามพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : เชื่อมโยงเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนกับการ ประกันภายในและการจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อ พร้อมรับการประเมินภายนอก

มีมาตรการดังนี้

4.1 ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับสถานศึกษา
เขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานส่วนกลาง นำข้อมูลจากการประเมินของสำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มาใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพผู้เรียน
กระบวนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ อย่างจริงจัง

4.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาในด้านต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม
(Whole School Approach)

4.5 มาตรการเร่งด่วน

เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติควรดำเนินการตามมาตรการเร่งด่วนดังนี้

1. ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประสานกับเขตพื้นที่การศึกษา
เพื่อเร่งสร้างความพร้อม ความเข้าใจแก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา

2. รัฐบาลโดยรองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลด้านการศึกษาตั้งคณะกรรมการร่วม
ระหว่าง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อศึกษาและนำเสนอทางเลือกระบบการรับ
บุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตามหลักการข้างต้นและนำเสนอคณะรัฐมนตรีภายใน
3 เดือนนับจากวันแต่งตั้งคณะกรรมการ

บทที่ 5

ข้อเสนอยุทธศาสตร์

การปฏิรูปด้านการผลิตและการพัฒนาครู

สาระสำคัญของข้อเสนอ

5.1 เหตุผลและความจำเป็น

1. การปฏิรูปการศึกษาจะล้มเหลวโดยสิ้นเชิงหากไม่มีการปฏิรูปเรื่องครูอย่างเป็นระบบเพราะครูเป็นด่านหน้าและกลไกสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้เด็กไทยเก่ง ดี มีสุข เพื่อจะได้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศ

2. การผลิตและพัฒนาครูเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบโจทย์การปฏิรูปที่ต้องการให้ครูเปลี่ยนกระบวนทัศน์และปรับบทบาทให้ทันกับความก้าวหน้าของวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

5.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีครูทั้งภาครัฐและเอกชนประมาณ 624,400 คน กระจายอยู่ในสถานศึกษากว่า 40,000 แห่งทั่วประเทศ แม้ว่าครูส่วนใหญ่จะสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการเช่นเดียวกันก็ตาม แต่โดยสภาพการทำงานมีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างในสภาพปัญหาที่ครูเผชิญอยู่มาก ซึ่งจำต้องอาศัยการทำความเข้าใจกับปัญหาเรื่องครูอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ครูของเรามีสภาพปัญหา ดังนี้

1. วิกฤตวิชาชีพครู

1.1 ครูยังอยู่ในฐานะที่ด้อยในสังคม ขาดเสรีภาพในการทำงาน ขาดปัจจัยเกื้อหนุนการสอน และขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งความเชื่อมั่นและศรัทธาที่ครูมีต่อวิชาชีพถดถอยลง

1.2 ครูตกอยู่ในสภาพปัญหาหลายแบบ เช่น **ครูไกลปืนเที่ยง** ครูร้อยละ 80

อยู่ในชนบทห่างไกลในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน รู้สึกด้อยและตกขอบการปฏิรูป ตกเป็นเหยื่อการอบรมเชิงพาณิชย์ **ครูหมดใจ** ครูประจำการลาออก หรือเกษียณก่อนกำหนด เพราะเบื่อหน่ายสภาพชีวิตครูมากขึ้น ซึ่งในปี 2543-2544 ครูลาออกและเกษียณก่อนอายุ เกือบ 30,000 คน มากกว่า สถิติ ปี 2541-2542 ถึง 2 เท่า **ครูถอดใจ** ครูอัตราจ้างที่ขาดความมั่นคงในวิชาชีพและไม่สามารถสร้างนวัตกรรมได้ต่อเนื่อง ปัจจุบันมีครูแบบนี้กว่า 20,000 คน และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากปัญหาการลดอัตรากำลังในภาคราชการ **ครูหนี้สินส่วนตัว** ครูร้อยละ 90 เป็นหนี้ ครูส่วนใหญ่ใช้เงินเดือนเกือบครึ่งในการผ่อนชำระหนี้

2. ขาดระบบการพัฒนาครูประจำการที่ดี ครูประจำการยังไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ จึงไม่ทราบแนวโน้มใหม่ทางวิชาการ การวิจัยเชิงนวัตกรรม และแนวปฏิบัติทางการเรียนการสอน ประกอบกับมีหลายหน่วยงานดำเนินการ ทำให้การพัฒนาไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย แผน และมาตรฐานที่ชัดเจน การพัฒนาเกิดความซ้ำซ้อนไม่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่อง และขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูตามแนวปฏิรูปได้

3. สถาบันผลิตครูยังไม่ปฏิรูปและขาดเอกภาพในการเดินทางปฏิรูปร่วมกัน สถาบันผลิตครูยังไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย แผน และมาตรฐานการผลิต เนื่องจากมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบในการผลิตครู ปัญหาการผลิตครูที่ไม่สนองความต้องการของการปฏิรูปการศึกษาเป็นปัญหาที่ยังรากลึกเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรของคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีปัญหาในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น เนื้อหาวิชาเอกเข้มข้นไม่พอ โดยเฉพาะวิชาเอกทางวิทยาศาสตร์ สาขา ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา คณิตศาสตร์ รวมทั้งการฝึกประสบการณ์การสอนเพียง 1 ภาคการศึกษาไม่เพียงพอในการเตรียมคนให้เป็นผู้มีอาชีพได้ รายวิชาในหลักสูตรถูกซอยแยกเป็นวิชาเล็ก ๆ ที่ขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่น เน้นภาคทฤษฎีและเนื้อหาภาคทฤษฎีไม่สัมพันธ์กับภาคปฏิบัติ ขาดการใช้นวัตกรรมการสอน ขาดการเรียนรู้เทคนิควิธีสอนในบริบทปัญหาของผู้เรียนที่หลากหลาย ยังไม่สร้างและถ่ายทอดต้นแบบที่ดีเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและขาดการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ใช้ครู

4. บริบทและปัจจัยเกื้อหนุนในวิชาชีพครูยังเป็นอุปสรรคที่ทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ ไม่สามารถรักษาครูดีให้อยู่ในระบบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงินเดือนและค่าตอบแทนในวิชาชีพที่ต่ำกว่าวิชาชีพอื่น การให้ความสำคัญความชอบแก่ครูที่ไม่เป็นธรรม เส้นทางการความก้าวหน้าในวิชาชีพไม่ชัดเจนและไม่สะท้อนถึงผลการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง อีกทั้งระบบการจัดสรรภาระงานยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ครูไม่สามารถทุ่มเทการทำงานลงไปในเรื่องการสอนได้เต็มที่

5.3 เป้าหมาย

1. เพื่อให้ครูทั้งภาครัฐและเอกชนมีความพร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ
2. เพื่อให้สังคมมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพครู
3. เพื่อให้ครูมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพและมีความมั่นคงในวิชาชีพ

5.4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการผลิตและการพัฒนาครู

หลักการ

1. การเคลื่อนยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการผลิตและการพัฒนาครูจะพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม มองปัญหาครูอย่างเป็นระบบ
2. ให้มีความหลากหลายในวิธีดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ และส่งเสริมการริเริ่มใหม่ ๆ ทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาครู

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การฟื้นศรัทธาวิชาชีพครู

มีมาตรการดังนี้

1.1 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยในระดับชาติ มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นองค์กรดูแลวิชาชีพที่ต้องทำงานในเชิงรุก ส่วนในระดับสถานศึกษาให้มีคณะบุคคลทำหน้าที่เฝ้าระวัง ตรวจสอบ และดูแลการปฏิบัติงานของครูกันเอง ให้เป็นไปตามมาตรฐาน จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายใน

1.2 เร่งรัดให้มีระบบการติดตามผลการปฏิบัติงานที่เข้มข้น การเลื่อนวิทยฐานะครูให้เป็นไปตามผลการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีแรงจูงใจให้ครูได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติมจากเงินเดือน เช่น วิทยฐานะ เงินค่าตอบแทนอื่นเนื่องจากมีชั่วโมงสอนเกินเกณฑ์ เงินค่าตอบแทนครูที่สอนในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น โดยพิจารณาตามผลการปฏิบัติงาน และตามคุณภาพของงาน และเร่งรัดการใช้ระบบแรงจูงใจในวิชาชีพใหม่ที่ผูกอยู่กับการประเมินมาตรฐานวิชาชีพและโครงสร้างเงินเดือนให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อครูโดยเร็วที่สุด

1.3 ยกย่องตอบแทนครูดี และมีมาตรการจูงใจให้คนเก่งคนดีให้อยู่ในวิชาชีพต่อไป มีโครงการยกย่องครู/ราชวิทยาลัยครูเมธีเพื่อรักษาคนดีอยู่ในระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาศักยภาพครูประจำการ

มีมาตรการ ดังนี้

2.1 ทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาครูให้เป็นแผนบูรณาการอย่างแท้จริง เป็นแผน ระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว โดยมีคณะกรรมการกำกับดูแลในภาพรวม กำหนดกลไก เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและประหยัดงบประมาณ

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาครูที่เป็นการบูรณาการการวิจัยปฏิบัติการและการฝึกอบรมเข้าด้วยกัน

2.3 เร่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูประจำการด้วยระบบเครือข่าย โดยใช้เครือข่ายครูผู้นำ องค์กรครู ชมรมครู และสมาคมครูในเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินงานด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย อาทิ

2.3.1 ให้ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ และครูแกนนำเป็นเครือข่ายในการพัฒนาครู มีสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำเชิงวิชาการ

2.3.2 แบ่งกลุ่มเป้าหมายครูประจำการตามเขตพื้นที่การศึกษา และมอบให้สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบการพัฒนาและติดตามประเมินผล ทั้งนี้ให้เน้นพัฒนากลุ่มผู้บริหารด้วย เพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้นำและสนับสนุนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.3.3 เร่งศึกษาข้อมูลในระดับเขตพื้นที่การศึกษาโดยเร็วเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครู นักเรียน รวมทั้งศักยภาพของกลุ่มครู ชุมรมครู และเครือข่ายครูต้นแบบ และวิทยากรในพื้นที่เพื่อวางแผน**ปฏิบัติการระดับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาครู**ตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละพื้นที่และสถานศึกษา

2.3.4 พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นหลักในการวางเครือข่ายการพัฒนาครูในแต่ละพื้นที่ ตามศักยภาพความพร้อมและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม สนับสนุนให้**สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นกลไกหลักของการพัฒนาครูในพื้นที่** โดยวิธีทางต่างๆ เช่น การปรับเงื่อนไขหลักสูตรบัณฑิตศึกษาให้หลากหลายรองรับการเพิ่มพูนความรู้ของครู โดยมีการประกันคุณภาพที่ชัดเจน

2.3.5 สนับสนุนให้มีโครงการพิเศษในลักษณะ**โครงการอาสาสมัครหรือโครงการขนาดเล็ก** โดยมีองค์กรต่าง ๆ และภาคเอกชนเข้ามาร่วมเป็นตัวแรง เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรจากภายนอก เนื่องจากการพึ่งทรัพยากรของรัฐเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ

2.4 เร่งพัฒนาครูประจำการ โดยมีระบบ**สนับสนุนเพิ่มเติม** เช่น ระบบคู่มือการฝึกอบรม ระบบ e-learning และ distance learning รวมถึงการพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลน อาจใช้ระบบที่เสี่ยงในรูปโครงการวิจัยพัฒนาระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับครูในพื้นที่ ใช้กลไกการสื่อสารสาธารณะมาเป็นสื่อในการพัฒนา ด้วยรูปแบบที่หลากหลายเข้าถึงครูทุกพื้นที่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและความมั่นใจในเนื้อหาและวิธีสอนให้ครูประจำการ

2.5 เร่งพัฒนาครู โดยใช้ PDCA คือ Plan Do Check Act กำกับ เพื่อให้**ครูปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน** มีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างผู้บริหารและปฏิบัติระดับต่าง ๆ และมีระบบการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีมาตรการที่เด็ดขาดที่ทำให้บุคคลที่อยู่ในข่ายต้องปรับปรุงต้องพัฒนาตัวเองให้ได้

2.6 เร่งแก้ปัญหา**ความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูอัตราจ้าง** เพื่อเปิดโอกาสให้ครูเหล่านี้ได้รับการพัฒนาและสร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การผลิตครูแนวใหม่

มีมาตรการดังนี้

3.1 ให้มีการจัดทำแผนและเป้าหมายการผลิตครูที่ชัดเจน มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ และให้มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยระบบ กระบวนการและแผนการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และมีระบบสารสนเทศความต้องการครู เพื่อปฏิรูประบบวางแผนผลิตครู

3.2 เร่งรัดให้สถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกันศึกษาวิเคราะห์กำหนดรูปแบบหลักสูตรการผลิตครูแนวใหม่ เพื่อให้ความชัดเจนทั้งในแง่ระยะเวลา เนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยให้เชื่อมโยงกับคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพและสมรรถนะพื้นฐานของครู (Core Competency) ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติเฉพาะตัว และการให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

3.3 เร่งรัดให้มีการประสานการวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับความ เป็นเลิศของสาขาวิชาในแต่ละสถาบัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และแก้ปัญหาการผลิตที่เกินความต้องการ

3.4 เร่งสนับสนุนแผนการปฏิรูปสถาบันผลิตครู โดยเฉพาะในด้านการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งการสนับสนุนแผนพัฒนาคณาจารย์ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ให้เป็นลำดับความสำคัญ มีทุนพัฒนาอาจารย์ทดแทนอาจารย์ที่เกษียณ มีระบบวิจัยแห่งชาติทางการศึกษา และระบบประเมินคุณภาพหลักสูตรครู และการกำหนดสมรรถนะหลักของบัณฑิตครู เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์

3.5 เร่งรัดให้มีการแก้ไขปัญหาครูขาดแคลน ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น หลักสูตรระยะสั้น หรือหลักสูตรเร่งรัด โดยการอบรมผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นมาต่อยอดในวิชาชีพครู

3.6 สนับสนุนเส้นทางการเข้าสู่วิชาชีพครูให้มีความหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้คนดี คนเก่ง เข้ามาเรียนครูมากขึ้น เช่น กำหนดทุนและโควตาตามจังหวัด สาขาวิชาให้ผู้ประสงค์จะเรียนครู รวมทั้งเร่งปรับค่าตอบแทนและแรงจูงใจ เพื่อจูงใจให้คนดี คนเก่งเข้าสู่วิชาชีพครู

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : เชิงบริบทและเงื่อนไข

เนื่องจากหลายเรื่องมีความเชื่อมโยงกันจึงจำเป็นต้องผลักดันในเรื่องของบริบท และเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อเอื้อให้การดำเนินงานสามารถขับเคลื่อนไปได้ทั้งระบบ จึงเสนอ มาตรการ ดังนี้

4.1 ผลักดันการทำงานของเขตพื้นที่การศึกษา และระบบบริหารจาก **ฐานโรงเรียน**ให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อรองรับการทำงานพัฒนาครูในแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 **พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่าย ICT ในโรงเรียนและท้องถิ่น** เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างทั่วถึง และสามารถกระตุ้นการพัฒนาครูทั้งในเชิงเนื้อหาและวิธีการสอนได้อย่างเต็มที่

4.3 **พัฒนาประสิทธิภาพระบบงบประมาณใหม่ที่เน้นผลงาน** เพื่อ กระตุ้นกระบวนการตรวจสอบแนวโน้มให้มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ผลงานความก้าวหน้า ของการดำเนินนโยบายด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

4.4 **เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.)** เพื่อเป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่เป็นสถาบันแม่ข่าย ในการประสานการพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้ง ภาครัฐและเอกชนให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งเร่งรัดให้มีการ**สำรวจงบประมาณ เพื่อการพัฒนาครูของหน่วยงานต่าง ๆ** และให้มีการเตรียมการโอนงบประมาณดังกล่าวมา รวมไว้ที่หน่วยงานกลาง

5.5. มาตรการเร่งด่วน

1. เร่งรัดให้สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ในการกำหนด มาตรฐาน จรรยาบรรณ และการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ต้องมี บทบาทเชิงรุกในการกำกับดูแลให้ครูมีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ

2. เร่งส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้มีคณะ บุคคลภายในสถานศึกษา (Internal body) ทำหน้าที่เฝ้าระวังการปฏิบัติงานของครูให้เป็น

ไปตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นการตรวจสอบควบคุมดูแลกันเอง นอกเหนือจากกลไกปกติ ทั้งนี้ กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และการควบคุมคุณภาพของเขตพื้นที่การศึกษา

3. เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) รวมทั้งสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมมาดำเนินการ เพื่อเป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่เป็นสถาบันแม่ข่ายในการประสานการพัฒนาและส่งเสริมครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับเครือข่ายครูผู้นำ องค์กรครู ชุมรมครู และสมาคมครูในเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีการดำเนินงานในรูปแบบและวิธีที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพัฒนาเขตพื้นที่การศึกษาให้มีขีดความสามารถในการกำกับดูแลครูและบุคลากรในเขตพื้นที่ของตนอย่างเพียงพอ

บทที่ 6

ข้อเสนอยุทธศาสตร์

การปฏิรูปด้านการศึกษาและฝึกอบรม

สาระสำคัญของข้อเสนอ

6.1. แนวโน้มและสิ่งท้าทาย

1. โลกในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่จะแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากขึ้น เพื่อพัฒนาไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้ให้นโยบายที่จะนำประเทศเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ภายใน 10 ปี เป็นทิศทางที่ภาครัฐและเอกชนจะต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้านเพื่อสนับสนุนและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศ

2. จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว ประเทศไทยต้องกำหนดยุทธศาสตร์การวางตำแหน่งของประเทศให้เหมาะสม ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีจะใช้ยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาจุดที่ประเทศไทยมีศักยภาพและความได้เปรียบในการแข่งขัน (niche market) 5 ด้าน คือ (1) การเป็นครัวของโลก (2) เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชีย (3) เป็นศูนย์กลางแฟชั่นของเอเชีย (4) เป็นฐานการผลิตยานยนต์ของเอเชีย และ (5) เป็นศูนย์กลางการออกแบบกราฟฟิกของโลก

3. ในการขับเคลื่อนประเทศเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้และ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ประเทศไทยจะต้องกำหนดกลยุทธ์และปัจจัยหลักในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และที่สำคัญจำเป็นต้องมีกำลังคนที่มีคุณภาพและสมรรถนะสูงที่จะยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ สร้างและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ รวมทั้งสามารถปรับตัวได้รวดเร็วทันการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี

4. สิ่งท้าทายของประเทศไทย คือ ขาดการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยังคงเน้นการบริหารแบบ “ราชการ” ละเลยภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ

ทำให้การบริหารจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดนโยบาย การนำไปปฏิบัติ และการตรวจสอบ

6.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

1. **ขาดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนากำลังคนโดยรวมของชาติ** มีผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความพร้อมของสถานศึกษา ไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและประเทศชาติ

นอกจากนี้ นโยบายของรัฐที่ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยให้ทุกโรงเรียนรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อ ทำให้สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผู้เรียนสายอาชีพลดลง ตลอดจนนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการศึกษาภาคเอกชน แต่ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในช่วงปีการศึกษา 2539 - 2540 รัฐเพิ่มจำนวนสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษามากขึ้น ทำให้จำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีแนวโน้มลดลง ส่งผลต่อการลงทุนของภาคเอกชน

2. **คุณภาพและสมรรถนะของกำลังคน** รายงานของ IMD ปี 2545 ได้ประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยอยู่ในอันดับค่อนข้างต่ำ ทั้งด้านผลิตภาพของแรงงานโดยรวมและในภาคการผลิตต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และภาคบริการ ซึ่งเป็นผลมาจากคุณภาพคนที่ยังไม่ได้มาตรฐานนั่นเอง นอกจากนี้ เอกสารของ Prof. Michael E. Porter ก็ยืนยันเรื่องผลิตภาพของประเทศไทยที่ต่ำ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ แรงงานไทยผลิตรถยนต์ได้ 11 คันต่อคนต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานนานาชาติ อยู่ที่ 45 คันต่อคนต่อปี รวมไปถึงนวัตกรรมการผลิตเทคโนโลยีที่ยังด้อยคุณภาพ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ภารกิจการพัฒนาคุณภาพยังต้องปรับทิศทางและแนวการดำเนินงานอีกมาก

3. **ระบบการศึกษาและฝึกอบรมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล** ไม่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้หรือภาคประกอบการ และเน้นวุฒิบัตรมากกว่าที่จะคำนึงถึงสมรรถนะในการปฏิบัติงานได้จริง ซึ่งภาคประกอบการต้องจัดฝึกอบรมให้ผู้แรก

ทำงานอีกประมาณ 6 เดือน สรุปโดยรวม กำลังแรงงานไทยยังมีความรู้และทักษะ รวมทั้งคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งล้วนแต่ไม่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้เลย

4. ทรัพยากร จากการดำเนินงานที่ผ่านมายังขาดการระดมทรัพยากรจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชนอย่างจริงจัง รวมทั้งยังไม่มี การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมให้กว้างขวาง และได้คุณภาพมาตรฐาน ต้องมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคม

5. ขาดการวิจัยและพัฒนา โดยภาพรวมงบเพื่อการวิจัยและพัฒนาของประเทศค่อนข้างต่ำ ข้อมูลของกรมอาชีวศึกษา หรือผลการประเมินของ IMD (ปี 2545) แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนการสอนและการพัฒนาเทคโนโลยีต่ำมาก ส่งผลให้การคิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตเป็นไปได้ยากทำให้ต้องนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

6. ขาดการกำหนดมาตรฐานของชาติเกี่ยวกับอาชีพและวิชาชีพ ที่จะเป็นกรอบการพัฒนาสมรรถนะของคนไทยเข้าสู่มาตรฐานสากล และขาดกรอบแนวทางการจัดการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

สรุป ความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ประเทศไทยจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่ก็ยังขาดความเชื่อมโยงกับแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน ทำให้การผลิตกำลังคนในช่วงที่ผ่านมาค่อนข้างไร้ทิศทาง การเลือกเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นนัยสำคัญและมีผลต่อกำลังคนของประเทศในอนาคต แต่ก็มีได้มีการกำหนดสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญและสายอาชีพไว้แต่อย่างใด การเลือกเรียนจึงเป็นไปตามกระแสปริญญานิยม ทำให้สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญเพิ่มสูงกว่าสายอาชีพ และเกิดช่องว่างมากขึ้นทุกปี หากปล่อยแนวโน้มดังกล่าวไปเรื่อยๆ จะเกิดภาวะสูญญากาศด้านแรงงาน คือมีแต่คนเรียนปริญญาแต่ทำงานไม่ได้ และเกิดปัญหาขาดกำลังแรงงานระดับกลางอย่างรุนแรง ซึ่งจะเป็ นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่

จะเสริมศักยภาพใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (niche market) ดังนั้น ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงที่ต้องเร่งผลักดันการปฏิรูปการอาชีวศึกษาอย่างเร่งด่วนถ้าต้องการไปให้ถึงวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศ

6.3 หลักการของการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมในอนาคต

จากการศึกษาวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ ทั้งขององค์การยูเนสโก องค์การแรงงานสากล ธนาคารโลก กระทรวงการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย บริติช เคานซิล GTZ และ TFIC สรุปสาระสำคัญที่เป็นหลักการของการปฏิรูปการอาชีวศึกษาที่ควรนำมาปรับให้เหมาะกับบริบทประเทศไทย 17 ประการ จัดกลุ่มเป็น 5 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. หลักการทั่วไป จะต้องจัดทำหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน (demand - driven) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาจะต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างสายสามัญและสายอาชีพ (balance) จะต้องให้ความสำคัญกับสมรรถนะการทำงาน (competency) มากกว่าประกาศนียบัตร การฝึกทักษะต้องเป็นไปเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานทันที การจัดต้องยืดหยุ่น (flexibility) สำหรับผู้เรียน และเป็นระบบเปิด (open entry) เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. การบริหาร ให้มีความเป็นเอกภาพ (unity) ในเชิงนโยบายและหลากหลาย (diversity) ในการปฏิบัติ ให้สถาบันการศึกษามีอิสระ (autonomy) ในการบริหารจัดการ แต่ต้องตรวจสอบได้ (accountability) และการกำกับการทำงานควรให้ความสำคัญกับผลผลิตมากกว่าการควบคุมตัวป้อน (post audit) ควรเปิดกว้างให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา ทั้งนี้ ต้องมีการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน (level - playing field) ระหว่างสถานศึกษาของรัฐและเอกชน รวมถึงสถานประกอบการ จะต้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการให้เกิดระบบทวิภาคี ระบบสหกิจศึกษา และการฝึกอบรมในโรงงานและสถานประกอบการมากขึ้น ควรยกเลิกกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติที่เป็นอุปสรรค เพื่อดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้าร่วมจัดการอาชีวศึกษา

3. การส่งเสริมคุณภาพ ควรกำหนดสมรรถนะหลักของมัธยมศึกษาทั้งสาย

สามัญและสายอาชีพ และมีการพัฒนาครูก่อนประจำการ และหลังประจำการ

4. การส่งเสริมประสิทธิภาพ มุ่งเน้นความร่วมมือที่เป็นเครือข่ายการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดการสูญเสียและการซ้ำซ้อน ให้มีระบบบัญชีเงินเดือนที่หลากหลาย เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับครู

5. การส่งเสริมความเสมอภาค รัฐพึงจัดบริการการศึกษาให้ทั่วถึง โดยเฉพาะไปยังกลุ่มผู้เสียเปรียบ โดยกำหนดรูปแบบการจัดสรรทรัพยากรที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

6.4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย ต้องมีการปฏิรูปขนานใหญ่ทั้งระดับแนวคิด โครงสร้าง และวิธีการดำเนินงาน โดยเฉพาะรัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนระดับกลางและนักเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนของภาคการผลิต ที่เป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่ยั่งยืน ในกรณีนี้ เพื่อให้การปฏิรูปการอาชีวศึกษาบรรลุผลสำเร็จจึงเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปใน 3 เรื่องหลัก (3 Re) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การปรับทิศทางและแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาแนวใหม่ (Re-orientating)

มีมาตรการดังนี้

1.1 เร่งรัดการจัดทำนโยบายและแผนการพัฒนากำลังคนของชาติ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกำลังคนของชาติได้ใช้เป็นทิศทางและกำหนดเป้าหมายให้รองรับเป้าหมายการพัฒนาประเทศให้ชัดเจน โดย

1.1.1 เร่งประสานและบูรณาการแผนผลิตและพัฒนากำลังคนในสถานศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพทุกระดับในทุกกลุ่มอาชีพ โดยในเบื้องต้นเร่งจัดทำใน 5 กลุ่มอาชีพเป้าหมาย เฉพาะหน้าเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ (อาหาร การท่องเที่ยว ยานยนต์ สิ่งทอ/อัญมณี และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะซอฟต์แวร์)

1.1.2 ศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดสัดส่วนการจัดการศึกษาสายสามัญ : สาย อาชีพและสัดส่วนรัฐ : เอกชน

1.2 ส่งเสริมการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพและการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อปรับค่านิยมและเจตคติของสังคมให้เห็นคุณค่าของการทำงาน โดย

1.2.1 เร่งรัดพัฒนามาตรฐานอาชีพ ใน 5 กลุ่มอาชีพเป้าหมาย

1.2.2 พัฒนาหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะ 5 กลุ่มอาชีพ

1.2.3 พัฒนาโมดูล/ชุดฝึกอบรมที่เน้นฐานสมรรถนะ 5 กลุ่มอาชีพ

1.2.4 พัฒนาระบบการประเมินที่เน้นฐานสมรรถนะ 5 กลุ่มอาชีพ

1.2.5 สร้างความเข้มแข็งให้ 5 กลุ่มอาชีพดังกล่าว เพื่อให้มีบทบาท สำคัญในการพัฒนาตามข้อ 1.2.1 - ข้อ 1.2.4

1.3 เร่งรัดการปฏิรูประบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแรงงาน รวมถึงอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดย

1.3.1 จัดระบบการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นเปิดโอกาสให้คนเรียนรู้อะไรก็ได้ และอาชีพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.3.2 จัดระบบรับรองประสบการณ์ของบุคคล และระบบสะสมหน่วย การเรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การปรับระบบบริหารและการจัดการ (Re-organizing)

มีมาตรการดังนี้

2.1 เร่งรัดการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ โดย

2.1.1 จัดระบบบริหารการอาชีวศึกษาในรูปคณะกรรมการร่วมทั้ง ระดับกระทรวง สถาบันการอาชีวศึกษา สถานศึกษาทั้งรัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ และ กลุ่มอาชีพเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับทิศทางการบริหารจัดการการอาชีวศึกษา และทำงานในเชิงนโยบายในเชิงรุก

2.1.2 กำหนดศักยภาพและความเชี่ยวชาญของสถาบันการอาชีวศึกษา (area of excellence และ center of vocational excellence) เพื่อให้เป็นกลไกกำกับ ทิศทางการให้บริการในสาขาวิชาที่สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนเป็นเลิศเท่านั้น ไม่ใช่

การให้บริการการศึกษาแบบเต็มรูปทุกสาขา

2.1.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ และกลุ่มอาชีพ ฯลฯ เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผน การจัดการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล

2.1.4 สร้างความเป็นอิสระแก่สถานศึกษาในการพัฒนาระบบบริหาร การจัดหลักสูตร และการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการดำเนินงานให้ สอดคล้องกับภารกิจและบริบทที่เปลี่ยนไป

2.2 พัฒนาระบบความร่วมมือ หลักการคือเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทั้งทฤษฎีและเชี่ยวชาญภาคปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับภาคเอกชนและผู้ประกอบการ ในการฝึกงานให้นักศึกษา ระบบความร่วมมือดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่จะเอื้อให้ จัดการศึกษาแนวใหม่ได้ตามความต้องการของตลาดแรงงาน (demand driven) ภาค เอกชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นขั้นการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ความ ต้องการการพัฒนา หลักสูตร การฝึกงาน และการประเมินสมรรถนะของผู้ฝึกอบรมครบ กระบวนการความร่วมมือ ซึ่งมีมาตรการสำคัญ คือ

2.2.1 ส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาศึกษา เช่น ระบบทวิภาคี หรือ โรงเรียนอุปถัมภ์ในสถานประกอบการ (adopted school) ให้เพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณและ คุณภาพด้วยมาตรการทางด้านประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้เรียน ผู้ปกครอง เข้าใจถึงประโยชน์ของสหกิจศึกษา

2.2.2 เร่งจัดทำหลักเกณฑ์การจัดระบบทวิภาคีที่มีคุณภาพ พร้อมทั้ง จัดทำคู่มือเพื่อให้การจัดระบบสหกิจศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน

2.3 พัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐาน เพื่อให้การอาชีวศึกษาสามารถผลิต กำลังคนในสายเทคนิคและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์และ วิธีการประกันคุณภาพมาตรฐาน เพื่อประกันว่าผู้จบจะมีความรู้ และสมรรถนะที่เพียงพอ ต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้จะต้องให้ความสำคัญกับระบบการเรียนการสอนและภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีมาตรการสำคัญคือ

2.3.1 เร่งกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำและตัวบ่งชี้คุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา การเรียนการสอนและมาตรฐานผู้สำเร็จการศึกษาสายวิชาชีพ

2.3.2 สนับสนุนทรัพยากรให้แก่สถาบันการอาชีวศึกษา และส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในเพื่อประกันให้ผลผลิตเป็นไปตามเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การปรับระบบการเงินและทรัพยากร

(Re-financing and remobilizing resources)

มีมาตรการดังนี้

3.1 ศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบการเงินเพื่อการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม เพื่อให้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณแบบ supply-side เป็น demand-side เพื่อให้เกิดการระดม การจัดสรร และการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

3.2 เร่งรัดการปฏิรูประบบบุคลากรการอาชีวศึกษา หลักการของระบบบริหารงานบุคคลต้องเป็นระบบที่สามารถคัดสรร ดำรงรักษาครูและผู้บริหารที่มีความสามารถให้อยู่ในระบบการอาชีวศึกษา ในการดำเนินการต้องมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู และผู้บริหาร รวมทั้งมีการวางระบบการบริหารงานบุคลากรการอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะอาชีพในสถานประกอบการ รวมถึงให้มีการสร้างมาตรฐานจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีประสบการณ์ในอาชีพมาเป็นครูอาชีวศึกษาด้วยโดยให้ค่าตอบแทนตามความสามารถ (pay per performance) ซึ่งจะต้อง

3.2.1 จัดทำมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารอาชีวศึกษา

3.2.2 พัฒนาคู่มือหลักของสถานประกอบการใน 5 กลุ่มอาชีพ ให้ได้ครบตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างน้อยร้อยละ 50 ภายใน 2 ปี

3.2.3 จัดทำโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

3.2.4 ส่งเสริมให้ครูวิชาชีพทุกคนเข้ารับการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการอย่างน้อยปีละ 2 สัปดาห์

3.2.5 พัฒนาครูให้มีขีดความสามารถในการใช้ ICT และภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยสร้างคุณภาพการอาชีวศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้อัตโนมัติ (E-learning/ E-English)

3.2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา สถานศึกษาและครู รวมทั้งบุคลากรการอาชีวศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญในการประสานความร่วมมือกลุ่มอาชีพ สมาคมวิชาชีพ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3.2.7 จัดทำโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาบุคลากรสำหรับ SMEs

3.3 วิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการใช้สื่อ และเทคโนโลยีทางการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากระบบสื่อและเทคโนโลยีให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

6.5 มาตรการเร่งด่วน

เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ควรดำเนินการตามมาตรการเร่งด่วน ดังนี้

1. เร่งรัดการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนากำลังคนในภาพรวมและรายสาขา เพื่อใช้กำหนดทิศทางและเป้าหมายการผลิตและพัฒนาากำลังคนรองรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

2. ส่งเสริมการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ และการปฏิรูปการเรียนรู้อันเป็น 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ

3. ทดลอง แนวคิด Mini Ministry การผลิตและพัฒนาากำลังคนใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบระหว่างภาครัฐและเอกชน

4. เร่งพัฒนาบุคลากรหลักของสถานศึกษาและสถานประกอบการใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ผ่านระบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประกอบการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

6.6 เงื่อนไขความสำเร็จ

1. ปรับระบบบริหารจัดการให้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพโดยลดบทบาทด้านการจัดการอาชีวศึกษาโดยภาครัฐให้น้อยลงหรือจัดเท่าที่จำเป็น พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาโดยภาคเอกชนมากขึ้น โดยกำหนดสาขาและสัดส่วนความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับเอกชนตามศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และความพร้อม เพื่อให้เป็นการทำงานที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. กำหนดมาตรการทางภาษีที่ปฏิบัติได้จริงเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม

บทที่ 7

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษา

สาระสำคัญของข้อเสนอ

7.1 เหตุผลและความจำเป็น

สถาบันอุดมศึกษา นอกจากมีภาระหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรม บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมแล้ว ยังต้องมีบทบาทสำคัญในการตอบสนอง ชี้นำ เตือนภัยและแก้ปัญหาให้กับสังคม จึงเป็นเสมือนสมอง ชุมกำลังทางวิชาการ และจิตวิญญาณของสังคม

การที่สถาบันอุดมศึกษาจะสามารถดำเนินภารกิจ ตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ให้บรรลุผลได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน (autonomy) ทั้งด้านการบริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ และบริหารบุคลากร และมีเสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom) เพื่อสามารถคิดค้นแสวงหาความรู้ ความจริง เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการให้กับประเทศ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติ ทั้งนี้ ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสถาบันที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ ภายใต้การกำกับและตรวจสอบโดยรัฐและประชาชน การบริหารจัดการอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีเอกภาพในด้านนโยบาย แต่มีความหลากหลายในรูปแบบและวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความต้องการของกลุ่มต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง เน้นการระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมจากทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน

7.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

การจัดอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ทั้งในกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงอื่น ๆ ที่จัดอุดมศึกษาเฉพาะทาง จำนวนสถาบัน

อุดมศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 859 แห่ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 123 แห่ง นอกนั้นเป็นสถาบันที่จัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (หลักสูตร 2 ปี) เช่น วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยอาชีวศึกษา และสถาบันเฉพาะทาง เป็นต้น การจัดอุดมศึกษาจึงมีสภาพปัญหา ดังนี้ คือ

1. การจัดอุดมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ขาดเอกภาพเชิงนโยบาย เป้าหมายและทิศทางในภาพรวมที่ชัดเจน ทำให้ต่างคนต่างทำ ไม่ประสานเชื่อมโยงกัน รวมทั้งไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศได้เท่าที่ควร มีการขยายสถาบันอุดมศึกษาในเชิงปริมาณโดยไม่คำนึงถึงความหลากหลาย ทิศทาง และบทบาทของแต่ละสถาบัน

2. ระบบและกลไกของรัฐในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาไม่เข้มแข็งและไม่เชื่อมโยงกับนโยบายและแผนในภาพรวม รวมทั้งระบบรายงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและไม่ทันต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย

3. ระบบ/กลไกส่งเสริม สนับสนุน ระดมทรัพยากรและช่วยเหลือสถาบันอุดมศึกษาไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสถาบันและการสร้างนวัตกรรมให้ทันต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ดังจะเห็นได้ว่างบประมาณอุดหนุนจากรัฐได้ลดลงจากร้อยละ 17.2 ของ งบประมาณประเทศในช่วงแผนฯ 7 เหลือร้อยละ 16.4 ในช่วงแผนฯ 8 และร้อยละ 14.4 ในปีแรกของแผนฯ 9 (ปี 2545) ในขณะที่จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ในอัตราสูงกว่าร้อยละ 7

4. การจัดสรรทรัพยากรเพื่ออุดมศึกษาไม่มีระบบที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม เกิดภาวะกลุ่มคนที่มีฐานะดีเสียค่าใช้จ่ายน้อย ในขณะที่ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจกลับต้องเสียค่าใช้จ่ายแพง และยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการงบประมาณขาดความคล่องตัว และขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งขาดการประสานร่วมมือกันทั้งภายในสถาบันและกับภายนอก

5. การผลิตกำลังคนยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ เป็นการผลิตตามความต้องการของหน่วยงานเป็นส่วนใหญ่ ขาดเป้าหมายที่ชัดเจนในภาพรวม และไม่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ

6. การเรียนการสอนเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการมากเกินไป ไม่เชื่อมโยงกับปัญหาและโลกของงาน รวมทั้งไม่ทำให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ ฝึกการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา สร้างสรรค์ คิดนวัตกรรม รู้จักการสร้างงานและพึ่งพาตนเอง

7. สถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนมาก สร้างผลผลิตที่เป็นงานวิจัย องค์ความรู้ และนวัตกรรมในสัดส่วนน้อย เมื่อเทียบกับภารกิจด้านอื่นและกับต่างประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถาบันอุดมศึกษาไม่มีระบบการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณภาพ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสนใจ และมีความสามารถในการวิจัย ขาดความตระหนักในปัญหาและต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของท้องถิ่น และประเทศร่วมกัน

จะเห็นได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีสัดส่วนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอก เป็นสัดส่วนน้อยมากเพียงร้อยละ 28 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในปี 2544 ที่ได้สร้างผลงานวิชาการหรืองานวิจัยที่มีคุณภาพระดับดีมาก จนเป็นที่ยอมรับให้มีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์เพียง 224 คน หรือร้อยละ 0.9 ของจำนวนอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งหมด

8. ขาดระบบการพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งด้านคุณวุฒิและความรู้ความสามารถทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งระบบค่าตอบแทน และสวัสดิการยังไม่สามารถจูงใจให้คนเก่งและคนดีเข้าสู่ระบบการเป็นอาจารย์ได้ สัดส่วนคณาจารย์ที่มีคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการระดับสูง จึงมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศ

9. การบริหารอุดมศึกษาภายใต้ระบบราชการ ซึ่งเป็นระบบที่มีขนาดใหญ่ และใช้กฎ กติกาเดียวกัน ทำให้สถาบันอุดมศึกษาขาดความคล่องตัวในการปรับตัวเอง การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดีเข้าสู่ระบบส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศได้

7.3. เป้าหมาย

1. เพื่อให้อุดมศึกษาสามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนและนำสังคมไทยสู่สังคม

เศรษฐกิจฐานความรู้ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลักดันประเทศไทยให้เป็นสังคมนวัตกรรมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ

2. เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นขุมกำลังทางวิชาการในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระดับเศรษฐกิจฐานราก มุ่งยกระดับความรู้ของชุมชน โดยการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้กระบวนการวิจัย ทั้งการวิจัยพื้นฐาน วิจัยประยุกต์ และวิจัยเชิงนโยบายที่สามารถนำผลมาใช้ในการพัฒนาการผลิตระดับชุมชน พัฒนาเชิงธุรกิจ และระบบการจัดการภาครัฐ รวมทั้งการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาในระยะยาวในการสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาไทย (ให้เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยให้ชุมชนได้สิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา)

3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและแนวโน้มการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และยกระดับขีดความรู้ของประชากรไทย ให้มีคุณสมบัติพื้นฐานในการเป็นประชากรโลก (Global Citizen)

4. เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา ให้สถาบันสามารถดำเนินการกิจได้โดยคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ขณะเดียวกันต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถตรวจสอบได้ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถาบัน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ

7.4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษา

เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานปฏิรูปอุดมศึกษาตามเป้าหมายดังกล่าว ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สอดคล้อง และได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้มีการกำหนดหลักการและยุทธศาสตร์เพื่อปฏิรูปอุดมศึกษา ดังนี้

หลักการ :

1. ยึดหลักเอกภาพในนโยบาย และคำนึงถึงความสอดคล้องของอุดมศึกษากับทิศทางและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ และความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การ

พัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและการศึกษา

2. เป็นยุทธศาสตร์ที่คำนึงถึงความหลากหลาย ความแตกต่างของสถาบัน อุดมศึกษาในมิติต่างๆ ทั้งความแตกต่างตามลักษณะของสถาบัน สาขาวิชา ลักษณะของการผลิตบัณฑิต ลักษณะของคณาจารย์ เป็นต้น โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพในการดำเนินภารกิจ รวมทั้งการกระจายโอกาสอย่างทั่วถึง เป็นธรรม

3. คำนึงถึงฐานสังคมที่หลากหลาย 4 ฐานเป็นอย่างน้อย ได้แก่ สังคมแห่งการแข่งขัน สังคมฐานคุณภาพ สังคมแห่งความพอเพียง และสังคมของความต้อโอกาสยากไร้

4. คำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาาระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมและการระดมทรัพยากรของส่วนต่างๆ ทั้งของภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การปฏิรูปโครงสร้าง และระบบบริหารจัดการอุดมศึกษา

เพื่อให้การบริหารจัดการอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ มีเสรีภาพทางวิชาการ สามารถดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยรัฐกำกับเชิงนโยบาย แผน และคุณภาพ มาตรฐาน จึงควรกำหนดมาตรการ ดังนี้

ระดับประเทศ :

1.1 รัฐกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนอุดมศึกษาของประเทศที่ชัดเจน ทั้งในด้านความต้องการกำลังคน การวิจัย และบริการวิชาการ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเชิงนโยบาย

1.2 ให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ โดยให้สถาบันระดับปริญญาที่มีความพร้อมพัฒนาเป็นสถาบันของรัฐในกำกับ เพื่อสามารถบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี เข้ามาเป็นอาจารย์ และนักวิจัย ส่วนสถาบันเฉพาะทางควรให้เป็นส่วนราชการตามนโยบายของส่วนราชการนั้นๆ โดยให้มีความคล่องตัวตามหลักการอุดมศึกษา

1.3 รัฐกำกับกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงนโยบาย และคุณภาพ มาตรฐาน โดยใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณเป็นเครื่องมือในการกำกับ และติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน ในลักษณะตรวจสอบภายหลัง (post audit) รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และแผนพัฒนาประเทศ

1.4 จัดระบบย่อยโดยจัดกลุ่มหรือเครือข่ายของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งเครือข่ายแนวตั้งที่ประกอบด้วยกลุ่มสถาบันที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่ต่างกัน และเครือข่ายแนวระนาบที่จะประสานการดำเนินภารกิจระหว่างสถาบันหรือกลุ่มสถาบัน รวมทั้งจำแนกประเภทสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทที่เป็นจุดเน้นของแต่ละสถาบัน โดยให้มีการพัฒนาสถาบันที่มีศักยภาพความพร้อมจำนวนหนึ่ง เพื่อมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในมาตรฐานระดับโลก (World Class University)

ระดับสถาบัน :

1.5 สถาบันอุดมศึกษาปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ ที่เน้นบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินภารกิจ จัดทำแผนกลยุทธ์การดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบาย และแผนการพัฒนาประเทศ

1.6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในสถาบันให้มีความคล่องตัว เป็นระบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

1.7 พัฒนากระบวนการสรรหาเพื่อให้ได้ผู้บริหารที่ดี และมีความเป็นผู้นำ โดยไม่ใช้การเลือกตั้ง และปรับบทบาทสภาสถาบันให้เป็นผู้รับผิดชอบและกำกับ ดูแล การดำเนินงานของสถาบันให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ

1.8 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งภายในสถาบัน และร่วมกันระหว่างสถาบันในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันทั้งของรัฐและเอกชน และกับภาคธุรกิจเอกชน ตลอดจนองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา

เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณ เป็นกลไกในการกำกับการดำเนินภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน และมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ ควรกำหนดมาตรการปฏิรูปการเงินเพื่ออุดมศึกษา ดังนี้

2.1 ให้มีองค์กรทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีความอิสระและมีความคล่องตัว ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ

2.2 ปรับระบบการจัดสรรงบประมาณจากที่เน้น Supply Side Financing เป็น Demand Side Financing

2.3 ปรับให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม และเป็นธรรม โดยปรับระบบกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เป็นอยู่ในระบบปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือพัฒนาระบบเครดิตเงินยืมระหว่างเรียน (Income Contingent Loan : ICL) และมีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

2.4 จัดสรรงบประมาณลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปแก่สถาบันอุดมศึกษา โดยพิจารณาตามพันธกิจที่แตกต่างตามกลุ่มสถาบัน ผลผลิต และต้นทุนการผลิต ยึดหลักงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting : PBB) และใช้วิธีทำความตกลงหรือทำสัญญากับสถาบันอุดมศึกษาในการดำเนินภารกิจ ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยรัฐมีระบบตรวจสอบภายหลัง (post audit)

2.5 ลดงบประมาณของรัฐที่จัดสรรเพื่อการลงทุน สิ่งก่อสร้างที่เกินความจำเป็น แต่ให้ฝั่งงบประมาณส่วนนี้เป็นงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไป เพื่อโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2.6 พัฒนาระบบบัญชีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้เป็นมาตรฐานและระบบเดียวกัน เป็นระบบบัญชีเงินคงค้าง (accrual basis) ในรูปแบบกองทุน แผนงาน และหน่วยงาน และจัดทำรายงานการเงินที่เป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อง่ายต่อการเปรียบเทียบ

2.7 สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยรัฐมีกลไกส่งเสริม และให้สมทบเงินรายได้ของสถาบันที่ระดมได้กับงบประมาณแผ่นดิน เพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การผลิตกำลังคน และกระจายโอกาสอุดมศึกษา

เพื่อขยายปริมาณการผลิตกำลังคน โดยเฉพาะสาขาที่ขาดแคลน และการกระจายโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาแก่ประชาชน ตามความรู้ ความสามารถ อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม โดยเฉพาะแก่กลุ่มประชากรผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเปิดโอกาสการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อเนื่องตลอดชีวิต ควรกำหนดมาตรการ ดังนี้

3.1 รัฐสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะสถาบันจำกัดรับของรัฐ และสถาบันของเอกชนบางแห่งที่มีความพร้อม ผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน และจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีของประเทศ โดยเฉพาะกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสาขาดังกล่าว และสนับสนุนให้ผู้มีความสามารถพิเศษด้านนี้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและต่อเนื่อง ตลอดจนการสร้างศาสตร์ใหม่ที่จำเป็นสำหรับอนาคตของประเทศ

3.2 พัฒนารูปแบบการจัดอุดมศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน และเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถเทียบโอนหน่วยกิต ผลการศึกษา หรือลงทะเบียนข้ามสถาบัน

3.3 การเปิดหลักสูตรทั้งภาคปกติและภาคอื่นๆ ของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนองตอบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย รวมทั้งการพัฒนาการทำงาน ควรให้เป็นไปตามกลไกของตลาด และความต้องการของสังคม ประชาชน โดยรัฐมีมาตรการกำกับ ดูแล ด้านคุณภาพมาตรฐาน

3.4 ปรับระบบการรับเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ให้เป็นระบบการรับเข้า (admissions) ตามความรู้ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน ให้กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และมีภูมิลำเนาห่างไกล โดยรัฐมีระบบและกลไกเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และมีความสามารถพิเศษ

3.5 ไม่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐขึ้นใหม่ ในลักษณะการก่อสร้างอาคารสถานที่ที่ต้องใช้งบประมาณลงทุนจำนวนมาก แต่ให้พัฒนาสถาบันที่มีอยู่เดิมให้มีศักยภาพสูงขึ้น หรือใช้วิธีหลอมรวม หรือระดมทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากร อาคารสถานที่ที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

3.6 นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การปฏิรูปการเรียนการสอนและการวิจัย

เพื่อให้อุดมศึกษาเป็นกลไกในการผลิตกำลังคน และสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ เพิ่มศักยภาพการพึ่งพาตนเอง และลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ สามารถตอบสนอง และชี้้นำการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น จึงควรกำหนดมาตรการ ดังนี้

4.1 รัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินภารกิจ จัดโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทที่เป็นจุดเน้น เอื้อต่อการสร้างบัณฑิตต่อัจฉริยะ สร้างงานวิจัยและงานวิชาการที่มีคุณภาพ

4.2 พัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานสากล ให้สามารถเป็นกลไกในการสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสถาบัน สังคม และประเทศ

4.3 สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างงานวิจัยพื้นฐาน และงานวิจัยประยุกต์ และเป็นศูนย์วิจัยเฉพาะทางหรือศูนย์เพื่อความเป็นเลิศ หรือศูนย์วิจัยนโยบาย การศึกษาในสาขาที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นกลไกสร้างสรรค์งานวิจัย และพัฒนานักวิจัย รวมทั้งเป็นศูนย์ประสานเครือข่ายการวิจัย การแลกเปลี่ยนร่วมมือช่วยเหลือ ในด้านการวิจัย ทั้งภายในและระหว่างสถาบัน และกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

4.4 ให้มีหน่วยงานกลางและกลไก ดูแลการบริหารงานวิจัยในภาพรวมของสถาบัน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักวิจัย ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารงานวิจัยของสถาบัน

4.5 มีกลไกและระบบที่สามารถดึงดูดผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีความสนใจการวิจัย ให้เข้ามาเป็นบุคลากรวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา และให้คงอยู่ในระบบ โดยสามารถก้าวหน้าได้ในสายงาน และมีกลไกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.6 ปฏิรูปการเรียนการสอน หลักสูตร ให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างสรรค์นวัตกรรม และใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนสามารถสร้างงาน ปรับตัวในโลกของงาน พึ่งพาตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อสังคม และเพื่อสร้างบัณฑิตอัจฉริยะ ในสาขาต่างๆ เพื่อเป็นผู้นำประเทศ

4.7 กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) เพื่อเป็นตัวชี้วัดคุณภาพและความสำเร็จของทุกหลักสูตรทั้งภาคปกติและภาคอื่น ๆ รวมทั้งมาตรฐานภารกิจอื่น และกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) รวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดระดับหรือจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การปฏิรูประบบการพัฒนาคุณภาพและบุคลากรอุดมศึกษา

เพื่อจูงใจบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา และพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรที่มีอยู่ในระบบให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติหน้าที่และคงอยู่ในระบบได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง จึงควรกำหนดมาตรการ ดังนี้

5.1 เร่งรัดให้มีระบบการพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากร สนับสนุนวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสถาบัน และมีระบบติดตาม ประเมินผล เพื่อส่งเสริมการพัฒนา

5.2 พัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถเป็นกลไกในการสร้างอาจารย์ใหม่เข้าสู่ระบบ และให้มีระบบที่ดึงดูดคนเก่ง คนดี มีความสามารถและมีความสนใจให้เข้ามาเป็นอาจารย์

5.3 สนับสนุนการสร้างระบบเครือข่ายอาจารย์และบุคลากรระหว่างสาขาวิชา สถาบัน ทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนทั้งในการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการดำเนินภารกิจต่างๆ แก่สังคม

5.4 พัฒนาระบบการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการให้มีความหลากหลาย ตาม

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม และมีกลไกสนับสนุน ส่งเสริม ยกย่อง ผู้บริหาร คณาจารย์และ บุคลากรที่ทุ่มเท อุทิศตน

5.5 กำหนดมาตรฐานสำหรับภาระงานประเภทต่างๆ ของอาจารย์ และหลัก เกณฑ์การเทียบโอนระหว่างภาระงานประเภทต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : การมีส่วนร่วมของเอกชนในการบริหาร และการจัดการ อุดมศึกษา

เพื่อเป็นการสนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ธุรกิจ สถาน ประกอบการ ชุมชน ท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษาอย่างหลากหลาย เห็นควรกำหนดมาตรการ ดังนี้

6.1 สนับสนุนให้ภาคเอกชนที่มีความพร้อมร่วมลงทุนจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษา โดยเฉพาะสาขาที่เป็นความต้องการของตลาดและสังคม โดยรัฐกำหนด สัดส่วนและกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนระหว่างรัฐและเอกชน มีมาตรการส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจ ได้แก่ มาตรการยกเว้นภาษี การสนับสนุนการพัฒนาคณาจารย์ ผู้บริหาร การ จัดตั้งกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ การสนับสนุนวิชาการ เป็นต้น รวมทั้งให้มีการทบทวน นโยบายของรัฐ แก่ไขกฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรค

6.2 รัฐให้อิสระในการบริหารจัดการแก่ภาคเอกชนที่ร่วมจัดการศึกษา โดย มีระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานให้มีคุณภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกับรัฐ

6.3 สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมตามเกณฑ์ที่ กำหนด จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน โดยคำนึงถึง ความสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

6.4 สนับสนุนโครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กับ หน่วยงานทั้งภาครัฐกิจ เอกชน สถานประกอบการ ชุมชน และท้องถิ่น ในการดำเนิน ภารกิจของสถาบัน รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา การบริจาคเงินและ

ทรัพย์สินอื่นเพื่อการศึกษา โดยรัฐมีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนและจูงใจ

7.5 มาตรการเร่งด่วน

เพื่อให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่เสนอ ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เห็นควรให้มีการกำหนดแนวทางและกลไกการดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้มีการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ องค์ประกอบ รวมทั้งรูปแบบการบริหารจัดการ และเสนอโครงการจัดตั้ง **“คณะกรรมการพิจารณาและกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษา”** หรือ Higher Education Funding Committee : HEFC เป็นองค์กรที่อิสระ มีความคล่องตัว โดยมีหน้าที่หลัก ดังนี้

1.1 กำหนดหลักเกณฑ์และเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษา ทั้งงบประมาณด้านการเรียนการสอน การวิจัย และงบประมาณพิเศษ โดยพิจารณาจากการประเมินคุณภาพในแต่ละด้านดังกล่าว รวมทั้งการติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา การตรวจสอบการใช้งบประมาณ และประสิทธิภาพ การบริหารของสถาบัน

1.2 ประสานกับคณะกรรมการการอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี มีปฏิสัมพันธ์กับธุรกิจ สังคม และชุมชน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุดมศึกษาของประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้ชัดเจน และดำเนินการในเชิงรุกมากขึ้น ทั้งด้านการเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานอุดมศึกษา รวมทั้งการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน ทั้งนี้โดย

2.1 ให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานในด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน กำกับ และติดตามการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น คณะทำงานด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา คณะทำงานด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษา คณะทำงานด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ คณะทำงานด้านการส่งเสริมนวัตกรรม การวิจัย ศิลปะ และวัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 ให้มีการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 10 - 15 ปี เพื่อเป็นกรอบการ

พัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว และสนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะ 3 - 5 ปี ที่สอดคล้องกัน อย่างต่อเนื่อง

2.3 เร่งดำเนินงานโครงการนำร่องการจัดระบบบัญชีและการรายงานที่ ดำเนินการอยู่แล้ว เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบระบบบัญชีของสถาบันอุดมศึกษา ต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้โดยเร็ว และเร่งให้มีการสำรวจทรัพย์สินของสถาบัน อุดมศึกษาทุกประเภท ทั้งที่อยู่ตามคณะ ภาควิชา และหน่วยงานย่อยต่างๆ และกำหนด ผู้เป็นเจ้าของที่ชัดเจน รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานค่าตอบแทนสำหรับบริการประเภท ต่างๆ ของสถาบัน โดยคำนึงถึงระดับคุณภาพ ความยากง่ายในการปฏิบัติ

2.4 สนับสนุนและเร่งรัดการดำเนินโครงการผลิต และพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และนักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาที่เตรียมแล้ว ได้แก่ โครงการ พัฒนาอาจารย์และบัณฑิตศึกษาควบคู่กับการพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัย โครงการส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้มีความรู้ระดับปริญญาเอก โครงการพัฒนา ศักยภาพของอาจารย์รุ่นใหม่ เป็นต้น

3. เร่งรัดให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราชการ และมีความพร้อม ปรับ เปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ โดยให้มีการกำหนดหลักการ กลางในพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่จะปรับเปลี่ยนเป็นสถาบันในกำกับ ทุกฉบับ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี และสอดคล้องเชื่อมโยงกับ นโยบายของรัฐบาลและทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งให้มีการปรับแก้กฎหมาย กฎ ระเบียบ ทั้งที่เกี่ยวกับการเงิน การคลัง การงบประมาณ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ให้มีคณะทำงาน (task force) คณะต่างๆ เพื่อศึกษาวิจัยในรายละเอียดและ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เสนอ ได้แก่ การศึกษา สถานภาพ และปัญหาระบบกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน ศึกษาวิจัยค่าใช้จ่ายต่อหัวในสาขาวิชาต่างๆ ศึกษาหาแนวทางให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอย่าง เหมาะสมและเป็นธรรม ศึกษารายละเอียดการพัฒนาระบบเครดิตเงินยืมระหว่างเรียน (Income Contingent Loan) ศึกษาแนวทางการปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหาร จัดการอุดมศึกษา ระบบการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากร เป็นต้น

5. พัฒนารูปแบบของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หรือจัดตั้งองค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่วิจัยนโยบายการศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นเสมือนคลังสมอง (think tank) ของประเทศด้านวิจัยนโยบายการศึกษา โดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานวิจัยนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 8

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สาระสำคัญของข้อเสนอ

8.1 เหตุผลและความจำเป็น

การศึกษาเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรม ตั้งแต่รากฐานชีวิตและต่อเนื่องตลอดชีวิต คุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวเป็นปัจจัยและพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทุกด้าน ยิ่งสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ คุณภาพของประชาชนก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น การเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยคนสามารถรับการศึกษาได้จาก 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะต้องมีการผสมผสานกันเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพคนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเพื่อชีวิต

8.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

1. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน่วยงานที่ดำเนินการทั้งภาครัฐ เช่น สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข และรัฐวิสาหกิจ เช่น การสื่อสารฯ นอกจากนี้ยังมีภาคเอกชน เช่น สมาคมต่างๆ ธนาคาร องค์กร บริษัท มูลนิธิ และสถานประกอบการต่างๆ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย แม้แต่ภาคชุมชนก็มีบทบาทในการจัดการศึกษาของตนเองด้วย เช่น หลายชุมชนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นมหาวิทยาลัยที่ชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน

ในส่วนของสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในขอบเขตที่กว้างขวาง มีการ จัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอน ปลาย ซึ่งในปีงบประมาณ 2545 มีนักศึกษา 2,064,896 คน และมีการจัดการศึกษา นอกโรงเรียนสายอาชีพ ใน 4 รูปแบบ คือ วิชาชีพระยะสั้น กลุ่มสนใจ การศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) และการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีนักศึกษา ทั้งหมด 1,079,451 คน นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัด 1,008 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 35,500 กว่าแห่ง ห้องสมุดประชาชนกว่า 890 แห่ง และศูนย์การเรียนประมาณ 7,000 แห่ง ซึ่งเป็น โครงข่ายการทำงานที่กระจายครอบคลุมแทบทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะใน ท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล หรือในจุดที่อันตรายที่สุด รวมทั้งชุมชนคนไทยในต่างประเทศกว่า 20 ประเทศ

2. วิธีการเรียนรู้ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากและอย่างรวดเร็ว อันเป็นผล เนื่องมาจากความก้าวหน้าขององค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ การพัฒนาด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ตลอดจนพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge based Economy) ทำให้วิธีการเรียนรู้ของคนขยายขอบข่ายจากการศึกษาในระบบ ไปสู่การเรียนรู้จาก การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพิ่มเติมมากขึ้น ความต้องการดังกล่าว ผลักดันให้เกิดกิจกรรมการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้จำนวนมากและหลากหลายขึ้นใน สังคม

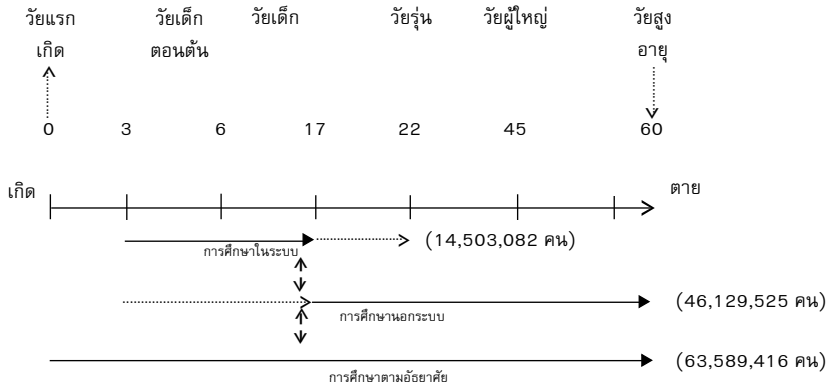
3. คนในสังคมมีความต้องการการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามสภาพการทำงาน การดำรงชีวิต ซึ่งมีความต้องการและความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มต่างๆ และ ช่วงอายุที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย และการขาดข้อมูลที่จำเป็น เช่น กลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานที่จัดการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้เทคนิคเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมสมัยที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การกำหนดแนวทางและทิศทางการทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจนทำได้ยาก

4. ค่านิยมด้านการศึกษาของคนในสังคม เน้นการเรียนเพียงเพื่อให้ได้ใบรับรอง เช่น ประกาศนียบัตร / ปริญญาบัตร มากกว่าจะเป็นการเรียนเพื่อให้อ่าน และนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และเป็นสมาชิกที่ดีและเป็นประโยชน์ของสังคม

5. ประชากรจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาและแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งยังไม่ได้รับความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับความจำเป็น จะเห็นว่าประชากรช่วงวัยเรียนที่อยู่ในสถานศึกษาซึ่งมีจำนวนประมาณ 15 ล้านคน เป็นกลุ่มที่ได้รับโอกาสและการสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษา มากที่สุด ในขณะที่กลุ่มประชากรที่พ้นวัยเรียนในสถานศึกษาซึ่งมีจำนวนประมาณ 46 ล้านคน มีโอกาสที่จะเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้ไม่มากนักและไม่เป็นระบบ ซึ่งทำให้ไม่สามารถได้รับการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสมเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

6. แหล่งเรียนรู้ในปัจจุบันมีอยู่เป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลายทั้งด้าน เนื้อหาและรูปแบบกิจกรรม แต่ยังคงขาดการจัดการความรู้และแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นอย่างเป็นระบบ และขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังให้ทั่วถึง จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเพื่อให้แหล่งเรียนรู้เปิดกว้างและให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างสะดวก รวมทั้งให้การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนและสังคมตระหนักและมีเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษา / การเรียนรู้ และความรู้

การเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล กับการเรียนรู้โดยการศึกษาประเภทต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต

หมายเหตุ : ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปี 2545 สกศ.

8.3 เป้าหมาย

1. เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีสิทธิและมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
3. เพื่อให้การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีการผสมผสานและเกื้อกูลกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม / ชุมชน ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพและปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย และบูรณาการเข้าเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม
4. เพื่อมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล

8.4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การจำแนกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

มีมาตรการ ดังนี้

1.1 จำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะให้บริการให้ชัดเจน โดยอาจจำแนกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1.1.1 กลุ่มวัยเรียนในระบบการศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษาระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งต้องกำหนดยุทธศาสตร์ให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายนี้ได้รับองค์ความรู้ที่จำเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง เพื่อช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ชายขอบของสังคม เช่น เด็กด้อยโอกาส หรือผู้ที่อยู่ในที่ห่างไกล ไม่มีสถานศึกษาในพื้นที่ หรือเขตพื้นที่การศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาในระบบให้ได้ กระทรวงศึกษาธิการอาจมอบให้หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) จัดหรือช่วยจัดการศึกษาให้กลุ่มดังกล่าวตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้

1.1.2 กลุ่มวัยทำงาน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น

ก. กลุ่มที่ทำงานในสถานประกอบการ / โรงงาน / หน่วยงาน เช่น บริษัทต่างๆ หากเป็นบริษัทขนาดใหญ่ก็จะมีฝ่ายพัฒนาบุคลากรของบริษัทที่รับผิดชอบการฝึกอบรม ซึ่งต้องกำหนดมาตรการให้มีการพัฒนาความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ให้บุคลากร ตลอดจนเผยแพร่ให้ประชาชนที่สนใจในวงกว้างด้วย สำหรับบริษัทหรือหน่วยงานขนาดเล็ก การสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ / การฝึกอบรม และการศึกษาตามอัธยาศัย จะมีความจำเป็นมากสำหรับกลุ่มดังกล่าว นอกจากนี้ ควรกำหนด มาตรการ

ที่จะกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสมาคมวิชาชีพ วิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ช่วยดูแลและพัฒนาตนเองในกลุ่มวิชาชีพนั้น ๆ ด้วย

ข. กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระและแรงงานทั่วไป เช่น เกษตรกร ชาวประมง พ่อค้ารายย่อย และกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น กลุ่มนี้เป็นเป้าหมายใหญ่ที่ต้องอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1.3 กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ที่จำเป็นในการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคมตามที่เหมาะสมกับวัย

1.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหาสาระองค์ความรู้ที่หลากหลาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยพิจารณาในแง่ช่วงวัย และบริบททางสังคม / ชุมชนของกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นชุมชนชนบท ชุมชนเมือง หรือชุมชนคนไทยในต่างประเทศ

1.3 สนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในลักษณะที่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการวิถีชีวิต และปัญหาของแต่ละชุมชนซึ่งมีความหลากหลาย เช่น วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนเมือง วิถีชีวิตเชิงนิเวศน์ เช่น วิถีชีวิตลุ่มน้ำ เพื่อให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การจัดการความรู้และแหล่งเรียนรู้

มีมาตรการ ดังนี้

2.1 ให้มีการสำรวจ และการจัดการระบบข้อมูล (MIS) เพื่อให้มีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และจัดบริการที่จะให้ผู้เรียนได้รับทราบข้อมูลและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตามความสนใจได้สะดวกรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2.2 ประสานและส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ พัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็น และถ่ายทอด เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบในวงกว้างและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ องค์ความรู้ที่จำเป็น เช่น

- ทักษะความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ทักษะด้านภาษา : การพูด - อ่าน - เขียน การรู้จักตั้งคำถาม - หาคำตอบ การสังเกต - คิดวิเคราะห์ถึงเหตุ - ผล

- ความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพกายใจ อารมณ์ และสังคม เช่น ความรู้และทักษะด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา อนามัย ครอบครัวยุติธรรม การรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

- ความรู้และทักษะด้านวิชาชีพต่างๆ ความสามารถในการจัดการ และการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur / SMEs)

- คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การมีวินัย การรู้จักคิดถึงผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวม การรักการอ่าน - รักการเรียนรู้ เป็นต้น

2.3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดมาตรการ เช่น การลดหย่อนภาษีเพื่อส่งเสริมให้ทุกองค์กร หน่วยงาน ชุมชน และสื่อต่างๆ ร่วมผนึกพลังสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้ที่มีประโยชน์โดยเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และความรู้ของตนอย่างเป็นระบบ เข้าใจง่ายโดยใช้สื่อและรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน และกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่ทำให้เกิดความกระหายและสนุกที่จะได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ และมีการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดโครงข่ายการบริการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีมาตรการ ดังนี้

3.1 กำหนดนโยบายให้ชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษา โดยส่งเสริมให้ทุกชุมชนจัดทำแผนการศึกษาของชุมชน โดยเป็นส่วนขยายจากแผนแม่บทชุมชน เพื่อเป็นแผนที่กำหนดว่าชุมชนต้องการการเรียนรู้ในเรื่องใด มีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร โดยครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้การศึกษาเป็นกลไกผลักดันการพัฒนาของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับความจำเป็น

และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในชุมชน และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การ พัฒนาประเทศ

3.2 เร่งรัด ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของประชาชนในทุกชุมชนให้ทั่วถึง โดยเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ ของชุมชน ตลอดจนโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยจัดทำขึ้นใหม่ พัฒนา ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสื่อการเรียนรู้ ต่างๆ ให้หลายหลากและมีจำนวนมากเพียงพอกับความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้งเชื่อมโยงประสานเครือข่ายการเรียนรู้ของแต่ละชุมชนเพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ อย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การจัดสรรงบประมาณที่มุ่งกระจายอำนาจให้ถึง กลุ่มเป้าหมายโดยตรง

มีมาตรการ ดังนี้

4.1 จัดให้มีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน (Learning Fund) ในลักษณะเงินอุดหนุน เพื่อให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการรวม กลุ่มของประชาชนในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่ม โดยให้มีการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เช่น รายได้จากสลากกินแบ่ง และรายได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2 กำหนดมาตรการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดสรรงบประมาณ โดยเฉพาะรายได้ของท้องถิ่น สำหรับการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน/ท้องถิ่น พร้อมทั้งให้มีการแก้ไขกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเบิกจ่ายให้สอดคล้องกับกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมายได้ สะดวก

4.3 ควรจัดระบบคูปอง/บัตรเครดิตส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้เป็น รายบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มสามารถเข้า ถึงบริการทางการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอบรม และการ เรียนรู้ต่างๆ อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการส่งเสริม ประสานงาน และ อำนวยความสะดวก

มีมาตรการ ดังนี้

5.1 ปรับบทบาทของหน่วยงานการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ให้เป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้จัดการ และอำนวยความสะดวก (Manager & Facilitator) มุ่งเน้นการส่งเสริม ประสาน เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ โดยลดบทบาทด้านการจัดการศึกษาเอง และเพิ่มบทบาทด้านต่อไปนี้

5.1.1 ส่งเสริมและประสานงานให้หน่วยงานต่างๆ และทุกภาคส่วนในสังคมมีบทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง

5.1.2 ส่งเสริมการเชื่อมโยงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการศึกษาและเกณฑ์การเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษาในกรณีที่ได้รับบริการต้องการ โดยเน้นการประเมินที่สามารถสะท้อนความรู้และทักษะของผู้เรียนได้จริง และมีมาตรฐานเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีศักดิ์และสิทธิ์เท่าเทียมและเทียบกันได้

5.1.3 พัฒนาระบบการจัดการความรู้และแหล่งเรียนรู้ สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

5.1.4 จัดการระบบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ (MIS) สนับสนุนองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ

5.1.5 สนับสนุนงบประมาณ และการจัดสรรงบประมาณที่มุ่งกระจายอำนาจให้ถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแต่ละชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

5.1.6 ให้มีข้อเสนอนโยบายที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และปรับแก้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรค เช่น ระเบียบเกี่ยวกับงบประมาณการเงิน

5.2 ปรับโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่มีอยู่ ให้สามารถสนับสนุน ส่งเสริม และประสานเชื่อมโยงกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งกระจายการบริการให้ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง และสามารถปฏิบัติการกิจกรรมตามบทบาทในข้อ 5.1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 รณรงค์ให้มีการปรับทัศนคติและกระบวนทัศน์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายและผู้เรียน โดยให้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายหรือปรัชญาของการศึกษาที่แท้จริง คือ เพื่อการเรียนรู้ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและพัฒนาสังคม

8.5 มาตรการเร่งด่วน

ให้กระทรวงศึกษาธิการเร่งรัดให้มีการดำเนินงานเพื่อปรับบทบาทหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) โดยมุ่งเน้นการส่งเสริม ประสาน เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ตามยุทธศาสตร์ที่เสนอข้างต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ

บทที่ 9

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการศึกษา ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชน ในการจัดการศึกษา

สาระสำคัญของข้อเสนอ

9.1 เหตุผลและความจำเป็น

การศึกษาในแนวคิดใหม่มีความหมายที่กว้างขวางและยิ่งใหญ่ เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดพลังปัญญาแก่มนุษย์ เพื่อให้สามารถจัดระบบชีวิตและสร้างสังคมที่สันติและสงบสุข ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดเสถียรภาพความมั่นคงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและอื่นๆ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ดีดังกล่าวที่สามารถสนองต่อความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปนั้น จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยพลังความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่ายในสังคม ดังนั้นการบริหารบ้านเมืองในยุคใหม่รวมถึงการบริหารจัดการศึกษา จึงเน้นให้ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการดำเนินการเองมาเป็นฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษา

ผลการติดตามความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางดังกล่าวในระยะเวลาที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคส่วนต่างๆ ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่มุ่งหวัง คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาจึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์และแนวทางที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาในส่วนนี้เป็นไปอย่างกว้างขวาง เกิดผลตามเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังต่อไป

9.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ ในพื้นที่ได้ดำเนินการใน 4 ประเด็น คือ

1. การจัดการศึกษาของเอกชน (สถานศึกษาเอกชน)
2. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่นๆ
4. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชน
ดังผลการศึกษาโดยสรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

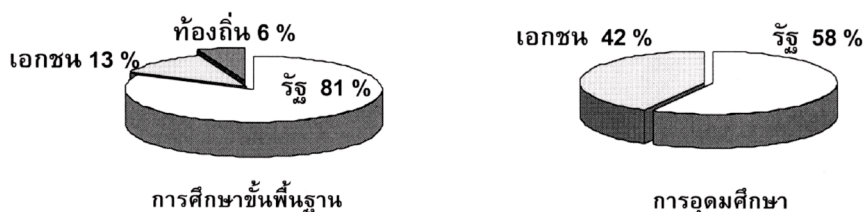
ประเด็นที่ 1 : การจัดการศึกษาของเอกชน (สถานศึกษาเอกชน)

ในปี 2545 ภาคเอกชน มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงร้อยละ 13 โดยคงสัดส่วนดังกล่าวตลอดช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า เอกชนมีส่วนร่วมร้อยละ 26 ในระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 15 ในระดับประถมศึกษา สำหรับในระดับมัธยมศึกษา สัดส่วนการจัดการศึกษาของเอกชนต่ำกว่าระดับอื่น คือประมาณร้อยละ 7 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประมาณร้อยละ 5 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ สัดส่วนร่วมรับภาระของภาคเอกชนได้ลดลงอย่างมากจากร้อยละ 50 ในปี 2534 เหลือเพียงร้อยละ 30 ในปี 2545 สำหรับในระดับอุดมศึกษา (สถาบันประเภทจำกัดรับ) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของภาคเอกชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นคือ เพิ่มจากร้อยละ 36 ในปี 2534 เป็นร้อยละ 42 ในปี 2545

การที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานน้อย และมีแนวโน้มลดลงในระยะที่ผ่านมา สาเหตุเนื่องจากการขยายตัวของภาครัฐที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่ารัฐควรดำเนินการจัดการศึกษาเอง ขาดมาตรการส่งเสริมภาคเอกชนอย่างแท้จริง รวมถึงการที่ภาคเอกชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายและการออกกฎหมาย จึงมีผลให้กฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ มีลักษณะของการกำกับ ควบคุมมากกว่าส่งเสริม สนับสนุน และเกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม

ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของเอกชน เช่น การพัฒนาครู ซึ่งโรงเรียนเอกชนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองเป็นส่วนใหญ่ การเสียภาษีในอัตราที่สูง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน การคำนวณและอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายบุคคลสำหรับผู้เรียน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่เท่าเทียมกับผู้เรียนของรัฐ เป็นต้น ซึ่งขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มดำเนินการแก้ไขไปบ้างแล้วในบางส่วน แต่ยังไม่เกิดผลให้เห็นเป็นรูปธรรม

ปีการศึกษา 2545

ประเด็นที่ 2 : การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขณะนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น และจะต้องมีส่วนรับผิดชอบจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ตามนโยบายการกระจายอำนาจ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ 7,948 แห่ง มีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาแตกต่างกันมาก ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยด้านรายได้ ขนาด และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 134 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 1.69 เท่านั้น ที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ เทศบาล จำนวน 132 แห่ง กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

สำหรับการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ภารกิจที่ต้องผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อม ได้แก่ การศึกษาปฐมวัย(อนุบาล 4-6 ปี) การศึกษาขั้นพื้นฐาน และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต ในเบื้องต้นพบว่า ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีลักษณะที่ไม่เอื้อให้เกิดการถ่ายโอนได้แม้ท้องถิ่นที่มีความ

พร้อม ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขให้อยู่ภายใต้หลักการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่มุ่งกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษา จึงควรต้องมีเกณฑ์ที่เปิดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมสามารถรับการถ่ายโอนได้ทันที นอกจากนี้ ในเรื่องการเตรียมความพร้อมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งนั้น ปรากฏว่ายังไม่มี ความก้าวหน้าในการดำเนินการแต่อย่างใด

ประเด็นที่ 3 : การจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่น ๆ

นอกเหนือจากการให้รัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาแล้ว การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังให้บุคคลและองค์กรทางสังคมอื่นๆ อันได้แก่ ครอบครัวยุวกองคกรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ร่วมจัดการศึกษา เพื่อยกระดับความรู้ของคนไทยให้สูงขึ้นด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายที่มุ่งตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน พบว่า การศึกษาในรูปแบบดังกล่าวมีการดำเนินงานอยู่แล้วเป็นจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะในส่วนที่เรียกว่า “การศึกษาทางเลือกหรือการศึกษาภาคประชาชน” ที่มีปรัชญาและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การยึดในหลักการของธรรมชาติว่า การศึกษา คือ วิถีชีวิตหรือการเรียนรู้ชีวิต ในระยะที่ผ่านมาพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในส่วนนี้ยังไม่มี ความก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องด้วยกฎระเบียบที่รองรับยังไม่แล้วเสร็จ รวมทั้งขาดมาตรการหรือการดำเนินงาน รวมถึงขาดหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนที่จะช่วยขับเคลื่อนงานปฏิรูปการศึกษาในส่วนนี้ให้เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง

ประเด็นที่ 4 : การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของฝ่ายต่างๆ ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่นอกจากจะเป็นการระดมทรัพยากรแล้ว การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชนในการจัดการศึกษา จะเป็นการเสริมพลังการเรียนรู้ที่สำคัญให้แก่ผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทั้งในส่วนที่เป็นทางการในรูปแบบ

ของคณะกรรมการต่างๆ เช่น คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และส่วนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ชมรม สมาคมต่างๆ รวมถึงเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง และอื่นๆ พบว่า เริ่มมีการเคลื่อนไหวในการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษามากขึ้น แต่ยังไม่เป็นไปตามแนวทางที่ประสงค์ เนื่องจากขาดการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายได้รู้และเข้าใจถึงความสำคัญและตระหนักในสิทธิ บทบาทหน้าที่ รวมถึงวิธีการปฏิบัติในกระบวนการของการมีส่วนร่วม

9.3 สาเหตุของปัญหา

สาเหตุที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการสนับสนุนการจัดการศึกษาตามประเด็นทั้ง 4 ข้างต้น ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่มุ่งหวัง เกิดจากสาเหตุหลัก ๆ ร่วมกัน ดังนี้

1. ผู้ปฏิบัติในหน่วยงานภาครัฐโดยส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนกระบวนทัศน์ ทั้งในเชิงความคิดและการปฏิบัติยังติดกับวัฒนธรรมการทำงานรูปแบบเดิมที่มุ่งให้ภาครัฐดำเนินการเองมากกว่าสนับสนุนให้ฝ่ายต่างๆ ได้มีส่วนร่วม

2. การออกกฎ ระเบียบ ทั้งที่ประกาศใช้ในอดีตและปัจจุบันอยู่บนพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจ จึงมีลักษณะของการควบคุมมากกว่าส่งเสริม สนับสนุน หรือดูแล และบางกรณีสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ เกิดความไม่เสมอภาคหรือไม่เป็นธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐและหน่วยจัดการศึกษาอื่นๆ

3. ขาดการเตรียมความพร้อมให้ฝ่ายต่างๆ ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมถึงการตระหนักในสิทธิ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกระบวนการในการดำเนินงานร่วมกันตามภารกิจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

4. ขาดการส่งเสริม ดูแล ช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สำหรับการจัดการศึกษาหลากหลายที่มีรูปแบบ วิธีการที่แตกต่างไปจากการศึกษาในรูปแบบเดิมๆ ที่เกิดขึ้นจากฝ่ายประชาชน ชุมชน หรือองค์กรสังคมอื่นๆ เป็นผลทำให้ไม่สามารถขยายผลไปได้อย่างกว้างขวาง

9.4 เป้าหมาย

เพื่อให้ทุกฝ่ายของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษา เกิดการระดมทรัพยากรและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ที่จะพลังให้การศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วถึงมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

9.5 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชนในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เร่งปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทั้งในเชิงความคิดและการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ ให้เป็นไปตามภารกิจใหม่ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมุ่งกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้ส่วนต่างๆ ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา รวมทั้งให้สามารถทำงานร่วมกับภาคเอกชน ประชาชนได้อย่างดี

มีมาตรการดังนี้

ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เร่งดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางของการปฏิรูประบบราชการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการออกนโยบาย กฎหมาย และระเบียบปฏิบัติ

เร่งทบทวน ปรับปรุง แก้ไขนโยบาย กฎ ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ รวมทั้งการออกกฎหมายใหม่ให้อยู่ภายใต้หลักการของการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ และมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยใช้ระบบมาตรฐานและการประเมินเป็นตัวควบคุมคุณภาพ

มีมาตรการดังนี้

2.1 ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เร่ง ทบทวน กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติต่างๆพร้อมทั้งกำหนดกลไกและแนวทางการส่งเสริม สหับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ให้เกิดขึ้นโดยเร็ว

2.2 เร่งรัดการจัดทำและประกาศใช้กฎกระทรวงเพื่อรองรับการดำเนินการ- การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการกำหนดสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ผู้จัดและผู้เรียนจะ ได้รับตามที่กำหนดไว้ในมาตราต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2.3 ให้กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการกระจายอำนาจ เร่งแก้ไข ปรับปรุงร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น ในด้านหลักการและเหตุผล เกณฑ์การ ผ่านการประเมิน การกำหนดสถานศึกษา 9 ประเภทที่ต้องประเมินเป็นกรณีพิเศษ เงื่อนไข การถ่ายโอน โดยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

2.4 การออกกฎ ระเบียบใดๆ ควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความ หลากหลายในทางปฏิบัติได้ ทั้งนี้ เนื่องจากบริบทในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน และ เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การส่งเสริมองค์กรทางสังคมต่างๆ จัดการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่น หลากหลายในรูปแบบและวิธีการที่ สามารถสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงผู้เรียนทั้ง ประเทศ จึงควรส่งเสริมองค์กรต่างๆ นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษา ทั้งการศึกษาที่จัดเป็นระดับและไม่เป็นระดับ รวมถึงการศึกษาที่เป็น การถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่เกิดจาก ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ชุมชน

มีมาตรการดังนี้

3.1 ให้กระทรวงศึกษาธิการเร่งกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนและองค์กรต่างๆ เช่น ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาให้มี

การจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่เกิดจากการวางเป้าหมายร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรต่างๆ ที่จัดการศึกษา

3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานประกอบการที่มีความพร้อมจัดการศึกษาให้แก่คนงาน โดยสามารถดำเนินการได้ทั้งในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้และโรงเรียน เพื่อยกระดับความรู้ของคนงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมากให้สูงขึ้น

3.3 กำหนดให้มีหน่วยงานดูแลงานการศึกษาที่เกิดจากองค์กรต่างๆ ให้ชัดเจนทั้งในส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษา และดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3.4 ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่การจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ในวิถีทางใหม่ๆ และเป็นการศึกษาในรูปแบบที่ลงทุนต่ำกว่าการศึกษารูปแบบเดิมๆ

3.5 พิจารณาปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาในส่วนต่างๆ ให้เอื้อต่อนวัตกรรมการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนระบบการคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษา ให้สามารถรองรับผู้เรียนที่จบมาจากรูปแบบการศึกษาอื่นๆ ที่อาจไม่มี GPA และ PR เช่น การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ให้ภาคประชาชน เอกชน และธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน เอกชน และธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของรัฐ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกๆระดับ มีมาตรการดังนี้

4.1 การกำหนดองค์ประกอบขององค์คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งในส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้มีผู้แทนจากภาคประชาชน สถานศึกษาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชนเข้าร่วมด้วย

4.2 สร้างกลไกความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบและวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวาง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การสร้างความพร้อมในการมีส่วนร่วม

เร่งเตรียมความพร้อมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินภารกิจและมีความรับผิดชอบในกระบวนการของการทำงานร่วมกัน

มีมาตรการดังนี้

5.1 ให้กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการกระจายอำนาจ เร่งเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพร้อมรับการถ่ายโอนภารกิจในการจัดการศึกษา

5.2 ให้กระทรวงศึกษาธิการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การถ่ายโอน และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา

5.3 ให้กระทรวงศึกษาธิการเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนและเอกชน เพื่อให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วม การเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และแนวปฏิบัติของการมีส่วนร่วม เช่น การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา

5.4 ให้กระทรวงศึกษาธิการเร่งดำเนินการจัดให้มีระบบ และกลไกในการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาแก่บุตรและบุคคลที่อยู่ในความดูแล ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

9.6 มาตรการเร่งด่วน

1. รัฐต้องหยุดหรือชะลอการจัดตั้งสถานศึกษาหรือขยายการรับนักเรียนนักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น และต้องจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษาทุกระดับและประเภทในทุกเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาต่อไป

2. ให้กระทรวงศึกษาธิการเร่งทบทวนร่างกฎกระทรวงว่าด้วยองค์ประกอบของคณะกรรมการต่างๆ ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งในส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา

และสถานศึกษา โดยให้มีผู้แทนจากภาคประชาชน สถานศึกษาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย การดำเนินงาน รวมทั้งติดตามและประเมินผล

3. ให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งเตรียมความพร้อมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1 เตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้พร้อมจัดการศึกษาและรับการถ่ายโอนภารกิจในการจัดการศึกษา

3.2 เร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การถ่ายโอน และการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ในการจัดการศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชน เพื่อให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วม

4. ให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือกที่เกิดขึ้นโดยองค์กรทางสังคมต่างๆ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานดูแลส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

บทที่ 10

ข้อเสนอยุทธศาสตร์

การปฏิรูปด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

: การบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

สาระสำคัญของข้อเสนอ

10.1 เหตุผลและความจำเป็น

1. การให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาควรดำเนินการควบคู่ไปกับแนวคิดในการสนับสนุนทางการเงินระดับอุดมศึกษาผ่านด้านอุปสงค์ (Demand Side Financing) หรือตัวผู้เรียน แทนการอุดหนุนผ่านด้านอุปทาน (Supply Side Financing) หรือสถานศึกษา เพื่อเพิ่มอำนาจซื้อบริการการศึกษาแก่ผู้เรียนผ่านการทำงานของกลไกตลาด และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในที่สุด

2. การสนับสนุนให้เกิดการระดมทุน (Finance) เพื่อการศึกษาผ่านด้านอุปสงค์ ในรูปเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา จำเป็นต้องปรับระบบการเงินของการศึกษาไปพร้อมกัน โดยให้สถานศึกษาปรับค่าธรรมเนียมนักศึกษาให้สะท้อนต้นทุนค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ย (Average Operating Cost) เพื่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และให้ผู้เรียนเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาโดยตรง เพราะการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ผู้เรียนสามารถหารายได้สูงขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit Principle)

3. การจัดกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสให้มีทุนการศึกษา โดยมุ่งให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและสามารถหารายได้สูงขึ้นในอนาคต เป็นการแก้ปัญหาความยากจน คือ มุ่งทำให้คนไม่ต้องจน ไม่ใช่มุ่งบรรเทาความเดือดร้อนของคนจน การกำหนดเงื่อนไขเงินให้กู้จึงควรมีลักษณะผ่อนปรน ไม่มุ่งหารายได้เข้ากองทุนฯ แต่ออกแบบให้ผู้ที่มีความสามารถชำระหนี้ได้เร็ว มีแรงจูงใจให้ชำระเงินเร็วขึ้น โดยการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

4. การบริหารจัดการกองทุนฯ ต้องให้เป็นกองทุนหมุนเวียนและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยอาศัยรายได้จากเงินต้นที่รับชำระคืนพร้อมดอกเบี้ยที่หมุนกลับมาให้กู้ยืมแก่ผู้กู้รายใหม่ต่อไป เพื่อไม่ให้เป็นภาระต่องบประมาณแผ่นดินตลอดไป ทำให้การศึกษาเป็นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ที่จะได้รับการสนองทุน (Finance) โดยเงินกองทุนระยะยาว ซึ่งสังคมได้สะสมและจัดสรรไว้ต่างหาก โดยไม่ต้องไปอาศัยเงินภาษีอากรเป็นรายปีจากรัฐในระยะยาว

5. การชำระหนี้เงินกู้ของผู้กู้กำหนดให้ผู้ชำระคืนเมื่อมีรายได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด โดยชำระคืนในอัตราที่กำหนดตามฐานรายได้ของผู้กู้ ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay Principle) ดังนั้น การชำระหนี้คืนกองทุนจึงเป็นเสมือนภาษีรูปแบบหนึ่ง หรือจะเรียกว่า ภาษีเพื่อการศึกษา (Education Tax) ก็ได้

10.2 สภาพปัจจุบันและปัญหา

จากรายงานผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยคณะผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศและผู้เชี่ยวชาญไทย ตามโครงการความช่วยเหลือทางวิชาการด้านการศึกษาจากธนาคารพัฒนาเอเชีย ได้ข้อสรุปว่า การบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2539 จนถึงปี 2542 แม้ว่าจะให้กู้ยืมกับผู้เรียนจำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่ด้อยโอกาสและยากจนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีความไม่เสมอภาคในการได้รับเงินกู้ยืม นอกจากนี้ ระบบการชำระหนี้ที่ผ่อนปรนมาก ทำให้โอกาสที่กองทุนฯ จะดำรงอยู่ได้และเป็นกองทุนหมุนเวียนเป็นไปได้ยาก และจากผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยความร่วมมือจากศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ เรื่องแนวทางการบริหารจัดการกองทุนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่วิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงานของกองทุนฯ ได้ผลโดยสรุปเป็น 3 ประเด็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธนาคารพัฒนาเอเชีย ดังนี้

1. การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย กองทุนฯ สามารถให้กู้ยืมแก่นักเรียน นักศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ากองทุนฯ ประสบความสำเร็จในการให้กู้ยืมแก่

กลุ่มเป้าหมาย หรือนักเรียน นักศึกษาที่ยากจนและจำเป็นต้องได้รับเงินกู้ยืมอย่างแท้จริง ปัญหาของการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของกองทุนฯ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากเกณฑ์คุณสมบัติผู้มีสิทธิได้รับเงินกู้ของกองทุนฯ ที่พิจารณาจากรายได้ของครอบครัวผู้กู้ไม่เกิน 150,000 บาท ต่อปี ซึ่งไม่สัมพันธ์กับความยากจนและความจำเป็นทางการเงินของนักเรียน นักศึกษาได้โดยตรง กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ไม่รัดกุม อีกทั้งระบบการกำกับ ดูแล และตรวจสอบของกองทุนฯ เพื่อให้เงินกู้ยืมถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ทั่วถึง

2. ความเท่าเทียมกันของการได้รับเงินกู้ยืม ขนาดวงเงินกู้ยืมที่ผู้กู้ได้รับมีความไม่เท่าเทียมกัน 2 กรณี คือ กรณีแรกวงเงินกู้ที่ผู้กู้รายเก่าได้รับโดยเฉลี่ยสูงกว่าวงเงินกู้ของผู้กู้รายใหม่ แม้ว่าผู้กู้ทั้งสองรายจะศึกษาในสถานศึกษาและสาขาวิชาชีพเดียวกันก็ตาม กรณีที่ 2 ขนาดวงเงินกู้ยืมไม่เท่าเทียมกันแม้ว่าผู้กู้จะศึกษาวิชาเดียวกันเพียงเพราะสถานศึกษาอยู่ต่างสังกัด/กระทรวงกัน (กระทรวงศึกษาธิการหรือทบวงมหาวิทยาลัย) สาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันนี้เกิดขึ้นจากการจัดสรรงบประมาณของกองทุนฯ ที่เน้นตามสังกัดสถานศึกษามากกว่าตัวนักเรียน นักศึกษา โดยกองทุนฯ เพียงกำหนดเงื่อนไขการให้กู้ยืมอย่างกว้าง ๆ และมอบอำนาจให้คณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่หนึ่ง และคณะอนุกรรมการบัญชีจ่ายที่สองกำหนดขนาดวงเงินกู้ได้เอง รวมทั้งมอบอำนาจ ให้สถานศึกษากำหนดรายละเอียดเงื่อนไขการให้กู้ ขนาดวงเงินกู้ (ภายใต้เพดานที่กำหนด) และกลไกการคัดเลือกผู้กู้ได้อย่างอิสระ การดำเนินงานเช่นนี้ทำให้กองทุนฯ มีลักษณะเป็นกองทุนฯ ที่มุ่งช่วยเหลือสถานศึกษามากกว่ามุ่งช่วยเหลือนักศึกษาอันเป็นหลักการที่สำคัญของการจัดตั้งกองทุนฯ

3. การดำรงอยู่ด้านการเงินของกองทุนฯ (Sustainability) เงื่อนไขการชำระหนี้ของกองทุนฯ ผ่อนปรนมาก (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพียงร้อยละ 1 ต่อปี ระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปี และระยะเวลาชำระหนี้คืน 15 ปี) อีกทั้งระบบการติดตามและบังคับการชำระหนี้ไม่เข้มงวด ทำให้รายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ยืมไม่พอที่จะครอบคลุมต้นทุนการบริหารและจัดการกองทุนฯ ทำให้เงินให้กู้ยืมของกองทุนฯ มีลักษณะคล้ายเงินอุดหนุนให้เปล่ามากกว่าเนื่องจากกองทุนฯ ถูกจัดตั้งด้วยวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางสังคม จึงมิได้พิจารณาถึงประเด็นการหมุนเวียนหรือการดำรงสถานะทางการเงินของกองทุนฯ ในระยะยาว

10.3 เป้าหมาย

1. เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษากับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่ด้อยโอกาสหรือยากจนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงได้อย่างเต็มศักยภาพด้วยการให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางสังคม (Social Objective)

2. เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษากับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ด้อยโอกาสหรือยากจนให้ได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกับผู้เรียนทั่วไป ด้วยการให้ทุนให้เปล่าเพื่อการศึกษา

3. มุ่งให้กองทุนฯ เป็นกองทุนหมุนเวียนที่ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยไม่เป็นการกระทบการคลังกับภาครัฐ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ด้านการเงิน (Financial Objective)

10.4 ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ยุทธศาสตร์ : การบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

มีมาตรการดังนี้

1. **การจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ระดับอุดมศึกษา (Income Contingent Loan)** มุ่งเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรเงินจากเดิมที่เคยให้การอุดหนุนผู้เรียนผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา (supply side financing) มาเป็นการอุดหนุนผ่านด้านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน (demand side financing) พร้อมกับการให้สถานศึกษาเพิ่มค่าธรรมเนียมการเรียนที่สะท้อนต้นทุนดำเนินการ (Average Operating Cost) ของการจัดการศึกษาในแต่ละสาขาวิชาของแต่ละสถานศึกษา เนื่องจากการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์มากกว่าที่สังคมได้รับ หากผู้เรียนมีความสามารถที่จะจ่ายก็ให้จ่ายค่าเล่าเรียนได้ทันที โดยจะมีส่วนลดให้ (discount) ส่วนผู้เรียนที่ไม่สามารถจ่ายได้หรือไม่ประสงค์จะจ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนในขณะนั้น รัฐจะให้เครดิตค่าเล่าเรียนแก่ผู้เรียนในรูปของเงินกู้ยืมที่เป็นตัวเลขหนี้เงินกู้ทางบัญชี และให้ผู้เรียนมาใช้คืนเมื่อเรียนจบ มีงานทำ และมีรายได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการครองชีพ ซึ่งเสมือนหนึ่งผู้เรียนได้กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

การให้เครดิตค่าเล่าเรียนจะไม่สร้างภาระทางการคลังให้กับรัฐ เนื่องจากรัฐยังคงจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษาในลักษณะเดิม ผู้เรียนก็ยังเสียค่าธรรมเนียมการเรียนเท่าเดิม แต่รับภาระต้นทุนของการเรียนมากขึ้นด้วยการเป็นหนี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการตั้งให้ผู้เรียนต้องเข้ามาสู่ระบบกองทุนฯ โดยปริยาย และเสมือนหนึ่งว่ารัฐได้ให้เงินกู้กับผู้เรียน ในส่วนของสถานศึกษายังคงมีรายได้ไม่ต่ำกว่าที่เคยได้รับอยู่เดิม ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยลดภาระงบประมาณของรัฐ โดยผู้เรียนเมื่อเรียนจบ มีงานทำ และมีรายได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำของการชำระหนี้เงินกู้ ก็ชำระหนี้คืนเงินกู้ให้กับรัฐผ่านระบบการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร ซึ่งรายได้ที่รัฐจัดเก็บได้นั้นจะนำมาจัดสรรให้ตามตัวเลขในบัญชีของแต่ละสถานศึกษาต่อไป พร้อมกับการลดการจัดสรรงบประมาณของรัฐผ่านสถานศึกษาในจำนวนที่เท่ากัน เพื่อลดภาระการคลังของภาครัฐในการอุดหนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาจะมีรายได้จากการชำระหนี้เงินกู้ของผู้กู้ผ่านระบบการจัดเก็บของกรมสรรพากร โดยให้รัฐกันรายได้ที่จัดเก็บได้ดังกล่าวมาใช้เพื่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไป

เพื่อให้การอุดหนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษามีลักษณะเป็นการอุดหนุนการศึกษาผ่านด้านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน (demand side financing) มากขึ้น โดยไม่ทำให้ภาระทางการคลังของรัฐเพิ่มขึ้น รายได้ที่รัฐจัดเก็บจากการชำระหนี้เงินกู้ของผู้กู้จะนำมาจัดสรรให้กับสถานศึกษา พร้อมกับการลดงบประมาณที่เคยจัดสรรผ่านสถานศึกษาในจำนวนที่เท่ากัน จนกว่างบประมาณที่รัฐเคยจัดสรรผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษาจะหมดไป ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายเท่ากับต้นทุนดำเนินการเฉลี่ยของการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา ในขณะที่รัฐรับผิดชอบเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นงบลงทุนและงบเพื่อการวิจัยและพัฒนาเท่านั้น

2. กลุ่มเป้าหมายผู้มีสิทธิได้รับเงินกู้ยืม กองทุนฯ ควรให้กู้กับผู้เรียนในระดับสูงกว่าการศึกษาชั้นพื้นฐาน 12 ปี (ระดับอุดมศึกษา) สำหรับผู้เรียนการศึกษาชั้นพื้นฐาน (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ควรให้เป็นทุนการศึกษา (Grants) เนื่องจากเป็นระดับการศึกษาหนึ่งของการศึกษาชั้นพื้นฐานที่รัฐจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามกฎหมายการศึกษา

3. **ค่าธรรมเนียมการเรียนที่สถานศึกษาเรียกเก็บจากผู้เรียน** จำแนกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นค่าธรรมเนียมการเรียนที่สถานศึกษาเรียกเก็บตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และส่วนที่สอง เป็นค่าธรรมเนียมการเรียนที่จัดเก็บเพิ่มขึ้นจากเดิม เพื่อให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายดำเนินการในการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา โดยผู้เรียนที่มีความสามารถในการชำระค่าธรรมเนียมการเรียนได้ทั้ง 2 ส่วน ก็สามารถชำระเงินได้ทันที (up front payment) โดยรัฐให้ส่วนลด ส่วนผู้เรียนที่ไม่สามารถจ่ายได้หรือไม่ประสงค์จะจ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนในขณะนั้น รัฐจะให้เครดิตค่าเล่าเรียนแก่ผู้เรียนในรูปของเงินกู้ยืม

4. **ประเภทของเงินให้กู้ยืม** ภายใต้ระบบ Income Contingent Loan รัฐจะให้เงินกู้ยืมในลักษณะที่เป็นการให้เครดิตค่าธรรมเนียมการเรียน เฉพาะค่าธรรมเนียมการเรียนที่สถานศึกษาเรียกเก็บเพิ่มขึ้นจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายดำเนินการในการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา

5. **การใช้คืนเงินกู้** ควรใช้ระบบ Income Contingent Loan โดยให้ผู้กู้เมื่อเรียนจบ มีงานทำและมีรายได้สุทธิ (Net Taxable Income) เกินกว่าระดับรายได้ขั้นต่ำที่กำหนด จึงจะเริ่มชำระคืนเงินกู้ トラバトที่ผู้กู้ยังมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำของการชำระหนี้เงินกู้ ก็ยังไม่ต้องชำระหนี้เงินกู้ และถึงแม้ว่าจะชำระหนี้เงินกู้ไปได้ระยะหนึ่ง หากปีใดไม่มีงานทำ หรือมีงานทำแต่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของการชำระหนี้เงินกู้ก็ให้หยุดการชำระหนี้เงินกู้ จนกว่าจะมีรายได้สูงขึ้นถึงเกณฑ์ที่ต้องชำระเงินกู้ จึงจะชำระหนี้เงินกู้ต่อไป และหากผู้กู้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นก็ต้องชำระหนี้เงินกู้ในอัตราที่สูงขึ้นตามสัดส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการชำระคืนเงินกู้ดังกล่าวเป็นการชำระตามความสามารถของผู้กู้ (Ability to pay)

นอกจากนี้ กองทุนฯ อาจสร้างเงื่อนไขในการจูงใจให้ผู้กู้ชำระหนี้เร็วขึ้น โดยให้สิทธิพิเศษในการลดเงินต้นของผู้กู้ให้มากกว่าจำนวนเงินที่ผู้กู้ใช้คืนแก่กองทุนฯ ตามอัตราที่กำหนด ทั้งนี้ ผู้กู้จะต้องชำระหนี้เงินกู้จนกว่าจะหมดภาระหนี้กับกองทุนฯ ยกเว้นกรณี que ผู้กู้ตาย หรือทุพพลภาพจนไม่สามารถประกอบการทำงานได้ จึงตัดเป็นหนี้สูญและยกเลิกสัญญาเงินกู้ ด้วยวิธีการชำระคืนเงินกู้ยืมตามความสามารถของผู้กู้ดังกล่าว กองทุนฯ จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาการปลอดหนี้และระยะเวลาในการชำระคืนหนี้เงินกู้ไปอีกต่อไป

6. อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ในระบบ Income contingent Loan จะไม่คิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ แต่จะมีการปรับมูลค่าของเงินกู้ยืมของผู้กู้ด้วยดัชนีค่าครองชีพเพื่อรักษาลฐานของเงินกู้ยืมที่ให้กับผู้กู้

7. การชำระหนี้คืนเงินกู้ของกองทุนฯ หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาและจัดสรรเงินกู้ยืมกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับคืนเงินกู้จะแยกออกจากกัน โดยกองทุนฯ ทำหน้าที่คัดเลือกผู้กู้ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายอย่างเคร่งครัดและจัดสรรเงินกู้ให้กับผู้กู้ ส่วนการชำระหนี้เงินกู้ให้เป็นหน้าที่ของกรมสรรพากร โดยให้ผู้กู้ชำระหนี้เงินกู้ผ่านระบบการจัดเก็บภาษี เช่นเดียวกับระบบการเสียภาษีเงินได้ของกรมสรรพากร ซึ่งกำหนดให้นายจ้างเป็นผู้หักรายได้ของลูกจ้างที่เป็นหนี้เงินกู้กับกองทุนฯ หากผู้กู้มีเงินได้สุทธิเกินรายได้ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการครองชีพ ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีระบบการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานะของลูกจ้างที่สะดวกและรวดเร็ว เพื่อให้นายจ้างสามารถตรวจสอบสถานะของลูกจ้างในการรับเข้าทำงานว่าลูกจ้างมีภาระหนี้ที่ต้องชำระหนี้คืนกองทุนฯ หรือไม่ เช่นเดียวกับการตรวจสอบสถานะของลูกจ้างว่าได้ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพทหาร (สด.9) หรือไม่ หากนายจ้างไม่ดำเนินการจะมีความผิดทางอาญา สำหรับลูกจ้างหากแจ้งข้อมูลเท็จก็จะมี ความผิดเช่นเดียวกัน

การดำเนินการของกรมสรรพากรเป็นการเก็บเงินแทนรัฐบาล ซึ่งมีใช้การตามหนี้ในลักษณะเดียวกับการตามหนี้ภาษีอากรค้างตามประมวลรัษฎากร จึงไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี อาัยดหรือยึดทรัพย์ผู้กู้ที่หลีกเลี่ยงหรือหลบหนีการชำระหนี้เงินกู้ แต่ให้ใช้กระบวนการทางกฎหมายแพ่งหรือมาตรการปราบปราม (enforcement) ทางสังคม แทน ด้วยการตัดสิทธิประโยชน์ทางสังคม ได้แก่ การไม่ออกทะเบียนบ้าน การไม่ต่ออายุบัตรประชาชน ไม่ออกหนังสือเดินทางไปนอกราชอาณาจักร การถูกบันทึกในรายงานประวัติทางการเงินให้เป็นบุคคลที่ขาดความน่าเชื่อถือและไม่สามารถขอสินเชื่อต่าง ๆ จากสถาบันการเงิน ตลอดจนการสูญเสียสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินหรือสวัสดิการอื่นจากรัฐ เป็นต้น

10.5 มาตรการเร่งด่วน

1. เสนอหลักการและแนวคิดของการจัดตั้งและการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบในการนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

2. เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อแต่งตั้งคณะทำงานปฏิรูปการคลังเพื่อการอุดมศึกษา โดยให้คณะทำงานฯ มีหน้าที่

- กำหนดแผนปฏิบัติการในการปฏิรูปการคลังเพื่อการอุดมศึกษา
- เตรียมร่างกฎหมายระบบการคลังเพื่อการอุดมศึกษา (การบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามแนวระบบ Income contingent Loan)

- พิจารณาปรับแก้ไขกฎหมายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับการปรับระบบการบริหารจัดการกองทุนฯ ให้สามารถรองรับแนวทางการบริหารจัดการกองทุนฯ ในรูปแบบใหม่ในอนาคตที่จะเกิดขึ้น นอกเหนือจากการปรับเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการ

- เตรียมการจัดตั้งกองทุนประชาศึกษา สำหรับเป็นแหล่งให้ทุนการศึกษา สำหรับผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี (รวมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วย) โดยดำเนินการกับกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดก่อน จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายไปยังกลุ่มเป้าหมายที่มีฐานะยากจนปานกลาง เมื่อภาวะการคลังของประเทศดีขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและแนวทางการบริหารจัดการกองทุนฯ ในรูปแบบใหม่ที่ให้กู้ยืมเฉพาะผู้เรียนระดับอุดมศึกษาเท่านั้น

3. ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

- ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับรายได้ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการครองชีพควรอยู่ในระดับใดที่ผู้กู้สามารถชำระหนี้เงินกู้ได้โดยไม่เป็นภาระกับผู้กู้ (หรืออาจดำเนินการโดยเสนอเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีอาจารย์ประจำเป็นที่ปรึกษา)

- ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสำหรับการจัดเก็บรายได้ของกรมสรรพากร โดยขอความช่วยเหลือทางวิชาการจากประเทศออสเตรเลียในการส่งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบ Income Contingent Loan มาให้ความรู้ความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อร่วมกันร่างหลักการบริหารโครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมในรูปแบบใหม่เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ การรับชำระคืนเงินกู้ ระบบการจัดเก็บรายได้ของกรมสรรพากร เป็นต้น

ภาคผนวก ก

รายนามคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา

รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง)	ประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	รองประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	กรรมการ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา	กรรมการ
ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช	กรรมการ
ศาสตราจารย์ยงยุทธ ยุทธวงศ์	กรรมการ
ศาสตราจารย์รังสรรค์ ณะพรพันธุ์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ชนะ กสิภาร์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	กรรมการ
นายกฤษฎพงษ์ กীরติกร	กรรมการ
นายอุทัย ดุลยเกษม	กรรมการ
นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา	กรรมการ
นายวิทยา มานะวาณิชเจริญ	กรรมการ
ร้อยโท กุเทพ ไสกระจำง	กรรมการ
นายโกศล วิชิตธนาฤกษ์	กรรมการ
นายดิเรก พรลีมา	กรรมการ
นายวัลลภ สุวรรณดี	กรรมการ
นายสุวัฒน์ เงินฉ่ำ	กรรมการ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(นางสาวเจือจันทร์ จงสถิตอยู่)

รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
(นางมัทธนา ศังชะกฤษณ์)

รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
(นายสุชาติ เมืองแก้ว)

กรรมการและเลขาธิการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ

ภาคผนวก ข

รายนามคณะกรรมการเพื่อศึกษาและจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา

ที่ปรึกษาคณะกรรมการด้านอุดมศึกษา (คณะกรรมการที่ 1, 2 และ 3)

- ศาสตราจารย์ลีปพนนท์ เกตุทัต
- ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช
- ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช
- ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก วรเดช จันทรรศ

คณะกรรมการที่ 1 คณะทำงานด้านการเงินเพื่ออุดมศึกษา

ศาสตราจารย์บุญเสริม วีสุกุล	ประธานคณะกรรมการ
นายกฤษฎพงษ์ กิรติกร	คณะกรรมการ
นางสาวเจ็จันท์ จงสถิตอยู่	คณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์ดวงสุดา เตโชติรส	คณะกรรมการ
นายเดชา ดีผดุง	คณะกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิพนธ์ พัวพงศกร	คณะกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิวัต กลิ่นงาม	คณะกรรมการ
นางภาพร เอกอรรถพร	คณะกรรมการ
ศาสตราจารย์อภิชัย พันธเสน	คณะกรรมการ
นายสุเมธ แยมุ่น	คณะกรรมการและเลขานุการ
นางสาวพรสวรรค์ วงษ์ไกร	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวศรีประทุม ตานผดุงธรรม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการที่ 2 คณะทำงานด้านการบริหารการจัดการอุดมศึกษา

รองศาสตราจารย์ คุณหญิง สุมณฑา พรหมบุญ	ประธานคณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์ธัชชัย สุมิตร	คณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์นำยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์	คณะกรรมการ

ศาสตราจารย์ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์	คณะทำงาน
ศาสตราจารย์พรชัย มาตังคสมบัติ	คณะทำงาน
นายพลสันท์ โพธิ์ศรีทอง	คณะทำงาน
นายวิพรรธ์ เรืองพิทยา	คณะทำงาน
นายสุชาติ เมืองแก้ว	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว	คณะทำงาน
นายอุทัย ดุลยเกษม	คณะทำงาน
นางสุทศศรี วงษ์สมาน	คณะทำงานและเลขานุการ
นายพิเชษฐ อุไรรงค์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นางพรพิมล เมธีรานันท์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานที่ 3 คณะทำงานด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุดมศึกษา

รองศาสตราจารย์ภาวิศ ทองโรจน์	ประธานคณะทำงาน
ศาสตราจารย์ทินพันธุ์ นาคะตะ	คณะทำงาน
ศาสตราจารย์ธีรวุฒิ บุญยโสภณ	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์บันเทิง สุวรรณตระกูล	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์สุมนต์ สกลไชย	คณะทำงาน
นายโอภาส เขียววิชัย	คณะทำงาน
นายชจร จิตสุขุมมงคล	คณะทำงานและเลขานุการ
นางสาวประภิน วีระศิลป์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวณัฐิกา นิตยาพร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานที่ 4 คณะทำงานด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

รองศาสตราจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์เมธี ครองแก้ว	ประธานคณะทำงาน
รองศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา	คณะทำงาน

รองศาสตราจารย์ธวัชชัย ยงกิตติกุล	คณะทำงาน
นางนงราม เศรษฐพานิช	คณะทำงาน
นางสาวเพ็ญศรี ตริทัฬห	คณะทำงาน
นางมณฑนา คังชะกฤษณ์	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์วรากรณ์ สามโกเศศ	คณะทำงาน
ภราดาวิชาญ ตรีวิชัยรัตน์	คณะทำงาน
นางสาวสิรินธร พวงกนก	คณะทำงาน
นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	คณะทำงานและเลขานุการ
นายชาญ ตันติธรรมถาวร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานที่ 5 คณะทำงานด้านการผลิตและการพัฒนาครู

ศาสตราจารย์ปรัชญา เวสารัชช	ที่ปรึกษา
คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษา
นายอมรวิชัย นาครทรรพ	ประธานคณะทำงาน
รองศาสตราจารย์เปรี๊ยะ กิจรัตน์ภร	คณะทำงาน
นายศิลปชัย บุรณพานิช	คณะทำงาน
นางศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล	คณะทำงาน
นายสุรชาติ สังข์รุ่ง	คณะทำงาน
นางสาวยุวดี ศันสนีรัตน์	คณะทำงานและเลขานุการ
นายเอกศักดิ์ คงตระกูล	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุวิมล เล็กสุขศรี	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานที่ 6 คณะทำงานด้านหลักสูตร การเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์วิชัย วงษ์ใหญ่	ประธานคณะทำงาน
นางสาวชฎามาศ ฤวะเศรษฐกุล	คณะทำงาน

นางชูศรี ตันพวงค์	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์ทศนา แคมมณี	คณะทำงาน
นางบุญชู ชลัษเฐียร	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม	คณะทำงาน
นายประวิทย์ บึงสว่าง	คณะทำงาน
นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์	คณะทำงาน
รองศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	คณะทำงาน
นางสายพิณ มณีศรี	คณะทำงาน
นางสิริพร บุญญาพันธ์	คณะทำงาน
นางสิริมา กลิ่นกุหลาบ	คณะทำงาน
นางสุชาดา วยวุฒิ	คณะทำงานและเลขานุการ
นางสมศรี กิจชนะพานิชย์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุชารัตน์ ทับทิมจรรยา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานที่ 7 คณะทำงานด้านอาชีวศึกษาและฝึกอบรม

นายพยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ชนะ กลิมาร์	ประธานคณะทำงาน
นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักเจริญ	คณะทำงาน
ศาสตราจารย์ปกรณ์ อุดลพันธ์	คณะทำงาน
นายพรชัย มงคลวนิช	คณะทำงาน
นายวิสุทธิ จิราธิยุต	คณะทำงาน
นายสมชาติ เทวะวโรดม	คณะทำงาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริลักษณ์ หาญวัฒนาคุณกุล	คณะทำงาน
นายอินทร์ จันทร์เจริญ	คณะทำงาน
นายชินภัทร ภูมิรัตน์	คณะทำงานและเลขานุการ
นางศิริพรรณ ชุ่มนุ้ม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวเพ็ญพิชช์ ศรีอรุณ
นางสาวเพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง

คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการที่ 8 คณะทำงานด้านการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม	ที่ปรึกษา
นายทองอยู่ แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษา
นายเรวัฒน์ สุธรรม	ประธานคณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์กาญจนา แก้วเทพ	คณะกรรมการ
นายชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	คณะกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บวร ปภัสราทร	คณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์เพ็ญณี แพรอท	คณะกรรมการ
ศาสตราจารย์รัตนา พุ่มไพศาล	คณะกรรมการ
นายวิทยากร เชียงกุล	คณะกรรมการ
นางวิศนี ศิลตระกูล	คณะกรรมการ
นางสีลาภรณ์ บัวสาย	คณะกรรมการ
นายสุชิน เพ็ชรรักษ์	คณะกรรมการ
นายเอนก นาคะบุตร	คณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์สุมาลี สังข์ศรี	คณะกรรมการและเลขานุการ
นางสาวสุจารี จันทรสุข	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางเกื้อกุล ชั่งใจ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการที่ 9 คณะทำงานด้านกรมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชนในการจัดการศึกษา

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ	ที่ปรึกษา
นายวัลลภ สุวรรณดี	ประธานคณะกรรมการ
ศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี	คณะกรรมการ

นายทรงพล เจตนาวณิชย์	คณะทำงาน
นายแพทย์ภาวิต ปุญญฤทธิ	คณะทำงาน
นายวิพล นาคพันธ์	คณะทำงาน
นายสมชาย เสี่ยงหลาย	คณะทำงาน
นางศิริลักษณ์ มโนรมย์	คณะทำงาน
นายแพทย์สุภกร บัวสาย	คณะทำงาน
นางสุภาวดี หาญเมธี	คณะทำงาน
นางรุ่งเรือง สุชาภิรมย์	คณะทำงานและเลขานุการ
นางสาวประภาพรณ ไชยวงษ์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นางฉลวยลักษณ์ สิ้นประเสริฐ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง ทิศทางและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 1/2546
ระหว่างวันที่ 31 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2546

ณ ห้องมรกต โรงแรมโรสการ์เด้น เอไพร์ม รีสอร์ท อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

-----

1. นายจาตุรนต์ ฉายแสง	รองนายกรัฐมนตรี
2. ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
3. ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. นายโกศล วิชิตธนาฤกษ์	ที่ปรึกษาสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
5. ผศ. ดร.จันทร์จิรา วงษ์ชมทอง	อธิการบดีมหาวิทยาลัยคริสเตียน
6. ดร.จิรณี ตันติรัตน์วงศ์	รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
7. นายเจริญศิลป์ เกะกะหันหน	ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารโครงการภาครัฐ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
8. รศ. ดร.ชนะ กลิภาร์	กรรมการบริหาร สมศ.
9. ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สป.ศธ.
10. ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช	ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย
11. รศ.ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12. รศ.ดร.ธัชชัย สุมิตร	อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. รศ.ดร.นำยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์	อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
14. ผศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
15. นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักเจริญ	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
16. นายบุญยงค์ เวชมนีศรี	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
17. ศ.ดร.บุญเสริม วิสกุล	อธิการบดีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

18. รศ.ดร.พรชูลี อาชาวำรุง	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19. นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา	ที่ปรึกษามูลนิธิศึกษาพัฒนา
20. ผศ.น.พ.พิศิษฐ์ โจทย์กิ่ง	สภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
21. ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข	ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
22. รศ.ดร.ภาวิช ทองโรจน์	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
23. น.พ.ภาวิต ปุณณฤทธิ	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเมโย
24. ดร.มัทนา สานติวัตร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
25. ศ.ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งชาติ
26. น.พ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์	สำนักวิชาการ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
27. รศ.ดร.รังสรรค์ ณะพรพันธุ์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
28. ศ. ร.ต.อ. ดร.วรงค์ จันทรรคร	ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
29. รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ	สุทธิพิทักษ์ศาสตราภิธาน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
30. ดร.วัลลภ สุวรรณดี	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
31. นายวิทยากร เชียงกุล	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
32. ดร.สมเกียรติ ชอบผล	ผู้ช่วยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
33. ศ.ดร.สมชัย ฤชุพันธุ์	สถาบันพัฒนาสยาม
34. รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
35. ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์	ผู้อำนวยการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.)
36. ศ.ดร.ลีปนพนธ์ เกตุทัต	กรรมการการศึกษาแห่งชาติ
37. ดร.สุชาติ เมืองแก้ว	รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
38. นางสุนงนาท สุตะบุตร	ผู้อำนวยการโรงเรียนพิชญศึกษา

39. รศ.ท.พ.สุนทร ระพีสุวรรณ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปอมท.
40. รศ.ดร.คุณหญิง สุมณฑา พรหมบุญ	อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
41. ดร.สุเมธ แยมุ่น	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน ทบวงมหาวิทยาลัย
42. รศ.สุรัตน์ นันทะสุนันท์	เลขาธิการ ปอมท.
43. รศ.ดร.สุริชัย หวันแก้ว	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
44. น.พ.สุริยะ วงศ์คงคาเทพ	ผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก
	กระทรวงสาธารณสุข
45. ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ	ที่ปรึกษา สกศ.
46. ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
47. ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
48. นายอมเรศ ศิลาอ่อน	ประธานกรรมการบริหาร สมศ.
49. ดร.อุทัย ดุลยเกษม	คณบดีสำนักสาขาศิลปศาสตร์
	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. นางศานสนีย์ ศิริชุมแสง	ผู้ช่วยปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. นางสาวพรสวรรค์ วงษ์ไกร	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา
3. นางสาววิริยา วรวิทย์สัตถญาณ	ผู้อำนวยการกองกลาง
4. นางแห่งน้อย พัวพัฒนกุล	ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา
5. นางสาวอาภรณ์ แก่นวงศ์	ผู้อำนวยการกองวิเทศสัมพันธ์
6. นายโอภาส เขียววิชัย	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหาร
7. นางมยุรี สิงห์ไข่มุก	สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
8. นางวราภรณ์ สีหนาท	ผู้อำนวยการสำนักทดสอบกลาง
9. ผศ. ธนากร อ้วนอ่อน	ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ
	เพื่อพัฒนาการศึกษา
10. นางพาณี พันทนา	ผู้อำนวยการส่วนฝึกอบรม

11. นายพิเชษฐ ฤไธรงค์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
12. นายชวนสิทธิ์ สุชาติ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
13. นางสาวพัชราภรณ์ ศรีคล้าย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
14. นางสาววัฒนาพร สุขพรต	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
15. นายสิทธิพร ฤทธิสรไกร	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
16. นางสาวอรรวรรณ บุณนาค	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
17. นายชัยวัฒน์ อนันต์กาญจนกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
18. นายศุภโชค สุขมาก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
19. นางสาววรรณดี พรหมมา	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล
20. นางสาวพรทิพา เชื้อวัฒนากุล	นักวิชาการศึกษา
21. นางสาวนิตยา นีราศรพ	นักวิชาการศึกษา
22. นายศานวัต เฟ่งแพ	นักวิชาการศึกษา

คณะทำงานรองนายกรัฐมนตรี

1. นายกุลชีพ วรพงษ์
2. นายธนู จำปาทอง
3. นางสาวอังคณา จรินทร์พิทักษ์
4. นายสรรเสริญ เจาตรระกูล
5. นายสมยศ เข็นใจ
6. นางเรณู เข็นใจ
7. นายมนตรี สอนศิริ

สื่อมวลชน

1. นางสาวกัญญา ชะเอมเทศ	หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
2. นางฐิติวรรณ ไสวแสนยากร	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
3. นายพลพิบูล เพ็ญแจ่ม	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

4. นายพีรยุ ติประเสริฐ	หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
5. นางสาวสุทธีวรรณ ตัญญาพงศ์ปรัชญ์	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
6. นางสาวสุนันทา สุขสุมิตร	หนังสือพิมพ์บ้านเมือง
7. นายสุพัต ทีปะลา	หนังสือพิมพ์มติชน
8. นางสาวศุภัจฉรีย์ จันทนา	สถานปฎิรูป
9. นางสาวหทัยรัตน์ สังขศิลา	หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก
10. นางสาวหฤทัย พระชนีย์	จส. 100

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

1. ดร.รุ่ง แก้วแดง	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2. ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
3. ดร.นงราม เศรษฐพานิช	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
4. ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
5. ดร.รุ่งเรือง สุชาภิรมย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผลการศึกษา
6. ดร.สุทศศรี วงษ์สมาน	นักวิชาการศึกษา
7. ดร.ยุวดี ศันสนีย์รัตน์	นักวิชาการศึกษา
8. นางสาวกุลวิตรา ภั้งคานนท์	นักวิชาการศึกษา
9. นายกิตติรัตน์ มังคละศิริ	นักวิชาการศึกษา
10. นายชาญ ตันติธรรมถาวร	นักวิชาการศึกษา
11. นางฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ	นักวิชาการศึกษา
12. นางสาวศรีประทุม ตานผดุงธรรม	นักวิชาการศึกษา

ผู้สังเกตการณ์

1. นายประชา รัตวร	สำนักนโยบายและแผน สป.ศธ.
2. ดร.เกษร ชินเมธีพิทักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
3. ดร.เยาวลักษณ์ ราชแพทยาคม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4. ผศ.จรรยา หาลิตพานิชกุล	รองอธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
5. นายประเสริฐ ปิ่นปฐมรัฐ	ผอ.กองแผนงาน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
6. รศ.ดร.สุทนต์ ศรีไสย์	สภาคณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. ผศ.ชูชีพ ฉิมวงษ์	ปอมท.
8. อาจารย์ฐิติพร ศิริพันธ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ

1. นางสาวลลิตา ยุวนากร	นักวิชาการศึกษา
2. นางกมลทิพย์ เมฆพุก	นักวิชาการศึกษา
3. นางปัทมัญญ์ พิริยะสัตตบรรณ	นักวิชาการศึกษา
4. นางสาวจิรศรี อนวัชกุล	นักวิชาการศึกษา
5. นางสาวสุชารัตน์ ทับทิมจรรยา	นักวิชาการศึกษา
6. นางอำไพ ธนากรกิตติโยธิน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
7. นางสาวอารีย์ ปานเทพ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง ทิศทางและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 2/2546
วันเสาร์ที่ 1 มีนาคม 2546

ณ ห้องมรกต โรงแรมโรสการ์เด้นท์ เอไพร์ม รีสอร์ท อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

-----

1. นายจาตุรนต์ ฉายแสง	รองนายกรัฐมนตรี
2. ดร.สิริกร มณีรินทร์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
3. ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
4. ร้อยโท ดร.กฤเทพ ไสกระจาย่าง	รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
5. นายโกศล วิชิตธนาฤกษ์	ที่ปรึกษาสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
6. นายขจร จิตสุขุมมงคล	สำนักส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหาร ทบวงมหาวิทยาลัย
7. รศ.ดร.ชนะ กลีภาร์	กรรมการบริหาร สมศ.
8. ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์	ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา
9. นายเชาว์ อรรถมานะ	รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
10. ดร.ดิเรก พรสีมา	ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ
11. รศ.ดร.นำยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์	อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
12. ศ.ดร.ปรัชญา เวสารัชช	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
13. นางวิญญา พัฒนพงศ์	รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนคร
14. นายพรชัย มงคลวนิช	อธิการบดีมหาวิทยาลัยสยาม
15. ดร.พลสันท์ โพธิ์ศรีทอง	เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ
16. นางสาวมาลัย น้ำทอง	กองแผนงานและสารสนเทศ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
17. นางมณฑนา ศังชะกฤษณ์	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

18. นายเรวัฒน์ สุธรรม	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
19. ดร.วัลลภ สุวรรณดี	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
20. ผศ.วันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา	ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
21. ผศ.ศิลปชัย บุรณพานิช	โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)
22. ศ.สุมน อมรวิวัฒน์	กรรมการการศึกษาแห่งชาติ
23. รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. ผศ.ดร.สิริลักษณ์ หาญวัฒนาอนุกุล	คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
25. ดร.สุชาติ เมืองแก้ว	รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
26. นางสุนันทา กาญจนอักษรเดช	ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
27. รศ.ดร.สุริชัย หวันแก้ว	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
28. ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ	ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
29. ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
30. นายอมเรศ ศิล่ออ่อน	ประธานกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา
31. ดร.อินทร์ จันทร์เจริญ	นายกสมาคมโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
32. นายเอกศักดิ์ คงตระกูล	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู
33. ดร.อุทัย ดุลยเกษม	คณบดี สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
34. นายโอภาส เขียววิชัย	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหาร

คณะทำงานรองนายกรัฐมนตรี

1. นายกุลชีพ วรพงษ์
2. นายธนู จำปาทอง
3. นายฐาปนา ทิมุตพงศ์
4. นายกิตติศักดิ์ โชติคูต

5. นายสมยศ เย็นใจ
6. นางเรณู เย็นใจ
7. นายมนตรี สอนศิริ
8. นายสมศักดิ์ บุญครอบ
9. นายสรรเสริญ เอาตระกูล

สื่อมวลชน

1. นางสาวชุตินา สุขทัศน์นะ สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์
2. นางจิตติวรรณ ไสวแสนยากร หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
3. นายธรรมรัช กิจฉลอง หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก
4. นางสาวสุทธีวรรณ ตัญญาพงศ์ปรัชญ์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
5. นายสถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา ศูนย์ข่าวแปซิฟิก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

1. ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2. ดร.เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
3. ดร.นงราม เศรษฐวุฒานิช ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
4. ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
5. นางนรมล กิตติวิบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผนการศึกษา
6. ดร.รุ่งเรือง สุชาภิรมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผลการศึกษา
7. ดร.ยุวดี ศันสนีย์รัตน์ นักวิชาการศึกษา
8. นางสาวกุลวิตรา ภัคานนท์ นักวิชาการศึกษา
9. นางสาวเพ็ญพิชชี่ ศรีอรุณ นักวิชาการศึกษา
10. นางฉลวยลักษณ์ สิ้นประเสริฐ นักวิชาการศึกษา
11. นางสาวเพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง นักวิชาการศึกษา
12. นางสาวสุวิมล เล็กสุขศรี นักวิชาการศึกษา

ผู้สังเกตการณ์

1. นางสาวมนต์ทิพย์ รุ่งพีรพงศ์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ สป.ศธ.
2. นางสาวนิตยา หลานไทย เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ สป.ศธ.

คณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ

1. นางสาวลลิตา ยูวนากร นักวิชาการศึกษา
2. นางกมลทิพย์ เมฆพุก นักวิชาการศึกษา
3. นางปัทมัญญ์ พิริยะสัตตบรรณ นักวิชาการศึกษา
4. นางสาวจิรศรี อนวัชกุล นักวิชาการศึกษา
5. นางสาวสุซารัตน์ ทับทิมจรรยา นักวิชาการศึกษา
6. นางอำไพ ธนากรกิตติโยธิน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
7. นางสาวอารีย์ ป่านเทพ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง ทิศทางและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 3/2546
วันเสาร์ที่ 19 เมษายน 2546

ณ ห้องมรกต โรงแรมโรสการ์เด็น เอไพร์ม รีสอร์ท อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

-----

1. นายจาตุรนต์ ฉายแสง	รองนายกรัฐมนตรี
2. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
3. นายโกศล วิชิตนาถุภักดิ์	ที่ปรึกษาประจำสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
4. นายกฤษฏี สุวรรณถาวรกุล	สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
5. นายเชาว์ อรรถมานะ	รองผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ
6. ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
7. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	ผู้อำนวยการกองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน กศน.
8. นางชูศรี ตันพงศ์	ข้าราชการบำนาญ
9. นายณัฐวัชร ฝ้าภู	กรรมการสถานศึกษา โรงเรียนเตรียมอุดมพัฒนาการบางใหญ่
10. ดร.ดิเรก พรสีมา	ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ
11. นายเดชา ตีผดุง	ผู้อำนวยการส่วนวิเคราะห์งบประมาณ สำนักงานประมาณ
12. นางนฤมล บุณนิม	รองผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา
13. นางสาวนิตยา หลานไทย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สป.ศธ.
14. นายบุญยงค์ เวชมนิศรี	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
15. รศ.ดร.เป็รื่อง กิจรัตน์ภร	อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนคร

16. ดร.พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง	เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ
17. ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข	ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
18. นายพูนศิริรินทร์ คงตระกูล	นักวิชาการศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
19. รศ.ดร.เพ็ญณี แนนรอก	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
20. นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม	ประธานกรรมการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
21. น.พ.ภาวิต ปุญญฤทธิ์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเมโย
22. นางมณฑนา คังชะเกษม	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
23. นางสาวมนต์ทิพย์ รุ่งพิรพงศ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สป.ศธ.
24. น.พ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์	สำนักวิชาการ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
25. นายยุทธชัย เฉลิมชัย	ผู้อำนวยการสถาบันบ้านเรียนไทย
26. ศ.ดร.รังสรรค์ ณะพรพันธุ์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
27. นายเรวัฒน์ สุธรรม	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
28. ศ.ดร.รัตนา พุ่มไพศาล	ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
29. ดร.วัลลภ สุวรรณดี	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
30. ดร.วิทยา มานะวานิชเจริญ	อธิการบดีมหาวิทยาลัยชินวัตร
31. นายวิทยากร เชียงกุล	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
32. ผศ.วันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา	ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
33. นายวิพล นาคพันธ์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่
34. ดร.วิศนี ศิลตระกูล	กรมการศึกษานอกโรงเรียน ศธ.
35. นางศิริลักษณ์ มโนรมย์	ผู้อำนวยการกองโรงเรียนนโยบายพิเศษ สช. ศธ.
36. ดร.สมเกียรติ ชอบผล	ผู้ช่วยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
37. นายสวัสดิ์ ดีชื่น	รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศธ.
38. รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
39. นางสมศรี กิจชนะพานิชย์	ข้าราชการบำนาญ

40. นายสมชาย เสียงหลาย	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
41. ดร.สุชิน เพ็ชรักษ์	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือจังหวัดลำปาง
42. ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ	ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
43. ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน	สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม
44. ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
45. นายอมเรศ ศิลาอ่อน	ประธานกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
46. นายอาทิตย์ แดงพงษ์ไพบูลย์	นักพัฒนาชุมชน
47. ดร.อินทร์ จันท์เจริญ	นายกสมาคมโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
48. นางอุทุมพร เว้วศรี	หัวหน้าฝ่ายประสานนโยบายและแผน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

คณะทำงานรองนายกรัฐมนตรี

1. นายกุลชีพ วรพงษ์

สื่อมวลชน

1. นางสาวจินตนา คุณศัพท์พันธ์ บรรณาธิการบริหารนิตยสารไลฟ์ แอนด์ แฟมิลี บริษัท แพลนพับลิชชิ่ง จำกัด
2. นางฐิติวรรณ ไสวแสนยากร หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
3. นางสุภาวดี หาญเมธี กรรมการผู้จัดการและบรรณาธิการอำนวยการสื่อ บริษัท แพลนพับลิชชิ่ง จำกัด
4. นางสาวสุทิวรรณ ตัญญาพงศ์ปรัชญ์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
5. นางสาวสุพิณดา ณ มหาไชย หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

1. ดร.รุ่ง แก้วแดง	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2. ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
3. ดร.สิริพร บุญญานันต์	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
4. ดร.รุ่งเรือง สุชาภิรมย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผลการศึกษา
5. นางสาวกุลวิตรา ภังคานนท์	นักวิชาการศึกษา
6. นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์	นักวิชาการศึกษา
7. ดร.ประภาพรธณ ไชยวงษ์	นักวิชาการศึกษา
8. นางสาวสุจารี จันทรสุข	นักวิชาการศึกษา
9. นางเกื้อกุล ชังใจ	นักวิชาการศึกษา
10. นางอัมพร พงษ์กัณโศภนันท์	นักวิชาการศึกษา
11. ดร.ยุวดี ศันสนีย์รัตน์	นักวิชาการศึกษา
12. นายชาญ ตันติธรรมถาวร	นักวิชาการศึกษา
13. นางฉลวยลักษณ์ สิ้นประเสริฐ	นักวิชาการศึกษา

คณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ

1. นางสาวลลิตา ยุวนากร	นักวิชาการศึกษา
2. นางกมลทิพย์ เมฆพุก	นักวิชาการศึกษา
3. นางปัทมัญญ์ พิริยะสัตตบรรณ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
4. นางสาวจิรศรี อนวัชกุล	นักวิชาการศึกษา
5. นางสาวสุซารัตน์ ทับทิมจรรณู	นักวิชาการศึกษา
6. นางอำไพ ธนากรกิตติโยธิน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
7. นางสาวอารีย์ ปานเทพ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

ภาคผนวก ง

คณะผู้จัดทำรายงาน

วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำรายงาน :

ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่

ดร.ยุวดี ศันสนีย์รัตน์

นางฉลวยลักษณ์ ลินประเสริฐ

ผู้ประสานงาน :

นางกมลทิพย์ เมฆพุก

นางสาวจิรศรี อนวัชกุล

นางสาวสุชารัตน์ ทับทิมจรรยา

หน่วยงานที่รับผิดชอบ :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ถนนสุขุทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 02-688-7123 ต่อ 2319, 2327

โทรสาร 02-243-7914